

tmmob

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

OHAL KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERİ (KHK) İLE İHRAÇ EDİLEN MÜHENDİS, MİMAR VE ŞEHİR PLANCILARI RAPORU

Ankara 2020



**OHAL VE KHK
REJİMİNE HAYIR!**

EMEK VE DEMOKRASI KOORDİN

**OHAL VE
KHK'LARA
KARŞI
ORTAK
MÜCADELEYE**

**OHAL VE
KHK'LARA
KARŞI
ORTAK
MÜCADELEYE**

**KHK'Yİ
DİP**

tmmob
TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

YEREL ÇALIŞTAY

**OHAL KHK'LARI İLE
İHRAÇ EDİLEN
MÜHENDİS, MİMAR
VE ŞEHİR PLANCILARININ
SORUNLARI**

TMMOB
OHAL KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERİ
(KHK) İLE İHRAÇ EDİLEN MÜHENDİS, MİMAR
VE ŞEHİR PLANCILARI RAPORU

2020 Ankara

İçerik

Sunuş	6
Önsöz	8
1. TMMOB Olağanüstü Hal (OHAL) Kanun Hükmünde Kararnameleri (KHK) ile ihraç edilen Mühendis Mimar Şehir Plancıları Çalışma Grubunun Çalışmaları	11
1.1. Çalışma Grubunun Amacı ve Kuruluşu	11
1.2. Çalışma Programı	12
1.3. OHAL KHK'leriyle İhraç Edilenlerin Mühendis Mimar Şehir Plancılarına Dair Niceliksel Vecizler	13
1.4. Merkezi Çalıştay ve Yerel Çalıştaylar	15
1.5. Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi	19
1.6. Basın Açıklamaları	27
1.7. Diğer çalışmalar	27
2. OHAL KHK'lerine İlişkin Politik ve Hukuki Değerlendirme	32
2.1. Hukuki Sorunlar	44
2.2. Ekonomik Sorunlar	49
2.3. Mesleki Sorunlar	52
2.4. Toplumsal Sorunlar	57
3. Sonuç ve Değerlendirme	60
Ek 1. TMMOB OHAL KHK'leri İle İhraç Edilen Mühendis, Mimar ve Şehir Plancılarının Sorunları Çalıştayı Sonuç Bildirgesi	65
Ek 2. TMMOB'un OHAL Döneminde Yaptığı Basın Açıklamaları (2018-2020)	68
EK 3. TMMOB'un OHAL Döneminde Yaptığı Basın Açıklamaları listesi (2016-2018)	83

SUNUŞ

15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe girişimi uzun süredir otoriterleşme eğilimi gösteren AKP iktidarı tarafından “tanrının bir lütfu” ve/veya “bir proje” olarak görülmüştür. Siyasal iktidar, 15 Temmuz’u gerekçe göstererek Olağanüstü Hal (OHAL) ilan edip istisnai, sınırsız ve denetimsiz yetkiyi elde ederek; neticede OHAL kararnameleleri aracılığıyla, otoriter yönetimini pekiştirmiştir.

Darbe girişimini fırsata çeviren AKP Anayasa’dan kaynaklanan en temel demokratik hakları askıya aldığı gibi, hiç zaman kaybetmeden kamu çalışanlarının tasfiyesine yönelmiştir. Bu süreçte kamu çalışanlarını sorgusuz, sualsiz, hukuksuz bir biçimde kamu görevinden ihraç etmiştir.

Bilindiği gibi, evrensel insan haklarının en temel ilkelerinden ikisi “masumiyet karinesi” ile “savunma hakkı”dır. Buna göre, herkes suçu ispat edilene kadar masum kabul edilir. Bir insana suç somut olarak atfedilir ve savunma hakkı kullanırılır. AKP yönetimi “masumiyet karinesi”ne saygı göstermeden, herhangi bir suç atfetme gereği duymadan, iltisak gibi soyut, ispatlanamaz ve ölçülemez kavramların icadı yoluyla insanları kamudan ihraç etmiş; buna karşılık onlara hiçbir savunma hakkı tanımamıştır. Üstelik Fethullah Gülen Cemaati’ni gerekçe gösteren AKP, de-

mokrat, yurtsever ve sosyalist kimliğiyle bilinen, sendikal örgütlenme ve mücadelede yer alan kamu çalışanlarını da bu kapsamda değerlendirerek kamudan ihraç etmiştir.

657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre istihdam edilen kamu çalışanları, bu kanunun koruması altındadır. Kanun'un 125. Maddesinin E Fıkrası devlet memurluğundan çıkarılma koşullarını belirler. Hukuken böyle bir yol işletilmesi gerekirken, iktidarın kamu çalışanlarını keyfi bir yolla ihraç etmesi hukuksuzluğun açık bir göstergesidir.

Doğal olarak kamuda çalışan mühendis, mimar ve şehir plancıları da bu süreçten etkilenmiş, çok sayıda TMMOB üyesi, başta OHAL Kanun Hakkında Kararnameleri (KHK) olmak üzere birçok hukuksuz yolla kamudan ihraç edilmiştir. Sorun ihraçla da sınırlı kalmamış, adeta intikam peşinde koşan iktidar, mesleğimizin getirdiği diğer yetki ve unvanların da kullanılmasına engel olmuş, üyelerimizi adeta sivil ölüme mahkûm etmiştir. İhraçlar sadece üyelerimizle sınırlı kalmamış, geçmişte görev yapmış ve/veya halen aktif görevine devam eden birçok TMMOB, oda ve şube yöneticisi, temsilcisi de bu hukuksuzlukla karşı karşıya kalmıştır.

TMMOB olarak bağlı odalarımız ve şubeleri, İl Koordinasyon Kurulları (İKK) ile bu hukuk dışı, keyfi uygulamalara karşı çıkmanın toplumsal ve siyasal görevimiz olduğunun bilincindeyiz. Bu çerçevede yürüttüğümüz mücadeleyi kararlılıkla sürdüreceğiz.

Emin Koramaz
TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı

ÖNSÖZ

İçinden geçtiğimiz ülkeyi bir nevi OHAL ve KHK'lerle yönetmeye evrilen bu süreç, 18 yıllık AKP iktidarının adım adım uyguladığı politikaların bir sonucudur.

2002 yılından beri tek başına iktidarda bulunan AKP, baskı, şiddet ve antidemokratik eğilimlerle özdeşleşen neoliberalizmin bu yeni döneminin bir aktörüdür. Bugün artık tek adam rejimine dönüşen AKP'nin 18 yıllık iktidar pratiğine bakıldığında neoliberalizmin dünya çapındaki eğilimleriyle bütünüyle özdeşleştiği açık biçimde görülmektedir.

18 yıl boyunca uygulanan neoliberal politikalar sonucunda eğitim-sağlık-sosyal güvenlik gibi kamusal hizmetler ticarileştirilmiş, kamuya ait fabrikalar, işletmeler, araziler özelleştirilmiş, sermayenin sınırsız sömürsü önündeki tüm engeller kaldırılmış, emekçilerin tüm ekonomik, sosyal ve sendikal hakları budanmış, üretim ekonomisi yerine sıcak para akışına ve ranta dayalı bir ekonomi inşa edilmiştir. AKP iktidar dönemi boyunca elinde bulundurduğu tüm olanakları, yandaş şirketlerin büyümesi, kendine bağımlı bir sermaye yapısının oluşturulması için kullanmıştır.

AKP'nin 18 yıllık iktidarı dönemi sadece ekonominin neoliberal politikalar doğrultusunda

yeniden yapılandırılmasıyla değil, buna paralel olarak başta Anayasa olmak üzere devlet organizasyonunun da AKP'nin siyasal öncelikleri doğrultusunda yeniden yapılandırıldığı bir dönem olarak geçmiştir. 2010 yılında gerçekleştirilen ve yargı organlarının tamamıyla siyasallaşarak iktidar güdümüne girmesine neden olan Anayasa değişikliğiyle başlayan bu dönüşüm süreci, 16 Nisan Anayasa Referandumu ile tek adam rejimine dönüşmüştür.

Tek adam rejimini doğuran toplumsal, siyasal ve anayasal koşullar 2016 yılında ilan edilen OHAL rejimi içinde hazırlanmış, “Darbe girişiminde bulunan terör örgütünün tüm unsurlarıyla ve süratle bertaraf edilebilmesi” amacıyla 3 aylığına ilan edilen Olağanüstü Hal tam iki yıl sürmüştür.

OHAL ilanının ardından ülke, mevcut parlamento fiilen askıya alınarak, KHK'ler ile yönetilmeye başlanmıştır. Bu tarihten itibaren evrensel hukuktan, uluslararası sözleşmelerden, Anayasa'dan ve yasalardan gelen temel haklar askıya alınmış; Milletvekillerinin vekilliği düşürülmüş; seçilmiş belediye başkanlarının yerine kayyumlar atanmış, kamu çalışanları geçerli bir hukuki gerekçeye dayanmaksızın işten çıkarılmış; birçok kurum, kuruluş, dernek vb. kapatılmış; şirketlere el konulmuş; grev, gösteri ve yürüyüş hakları askıya engellenmiş; akademisyenler işten atılmış/ hapis cezalarına mahkum olmuş; görsel, yazılı basın ve sosyal medya yasakları ile birlikte her türlü muhalif düşüncenin ifade edilme ortamı yok edilmiştir. Bu dönemde, iktidar yanlısı yargılamalar, kanıtsız hükmedilen ağır cezalar ve işkence uygulamaları ve insan kaçırmalar olağan uygulamalar haline gelmiştir.

OHAL süreci, öncül etkileri şiddetli bir biçimde hissedilen krize de bir yanıt olarak görülebilir. OHAL döneminde emek üzerindeki baskılar “sorunsuzca” arttırılmış, grevler engellenmiş, her türlü muhalif ses susturulmuştur. Böylece sermayenin krizden çıkıp yeniden yapılanması için “elverişli” koşullar yaratılmaya çalışılmıştır.

Bütün bu uygulamalara zemin yaratan OHAL, yedi kez üçer ay süreyle uzatıldıktan, yani toplam 730 gün hüküm sürdükten sonra, 20 Temmuz 2018 tarihinde kaldırıldı.

Anayasamıza göre “OHAL Rejimi”, “neden, konu, amaç ve süre” bakımlarından sınırlan-

dırılmış istisnai bir yönetim biçimidir. Herhangi bir nedene bağlı olmaksızın sürekli bir olağanüstü hal uygulaması söz konusu olamaz. Türkiye'deki OHAL Rejimi ve buna bağlı sınırlandırmalar da resmi olarak 19 Temmuz 2018 tarihi itibarıyla ortadan kalkmıştır.

Ancak, ihraç arkadaşlarımızın durumunda gördüğümüz gibi OHAL kararları etkilerini hala sürdürmektedir. OHAL süresince ihraç edilen ve/işten çıkarılan, hak ihlaline maruz kalan meslektaşlarımızın sorunları hala çok yakıcı bir biçimde devam etmektedir.

OHAL rejimi ülkemizin olağan yönetim biçimi haline gelmiştir.

Bunun karşısındaki bize kalan tek seçenek ise dayanışma ve mücadeleyi sürdürmek ve güçlendirmektir.

OHAL KHK'leri ile ihraç edilen mühendis, mimar ve şehir plancılarının sorunlarını konu alan bu rapor bir ilk rapor niteliğindedir. Bu süreç sona erinceye dek, tüm meslektaşlarımız haklarını geri alıncaya dek bu alanda yürütülen çalışmalar kararlılıkla sürdürülecektir.

BÖLÜM I.

TMMOB OHAL KHK'LERİ İLE İHRAÇ EDİLEN MÜHENDİS MİMAR ŞEHİR PLANCILARI ÇALIŞMA GRUBUNUN ÇALIŞMALARI

1.1. Çalışma Grubunun Amacı ve Kuruluşu

31 Mayıs - 3 Haziran 2018 tarihlerinde gerçekleştirilen 45. TMMOB Genel Kurulu'nda karara bağlanan *“OHAL KHK'leri ile ihraç edilen Mühendis, Mimar, Şehir Plancıları ile ilgili Çalışma Grubu kurulması için Yönetim Kuruluna görev verilmesine”* şeklindeki 18 no'lu karara istinaden, 45. Dönem TMMOB Yönetim Kurulu tarafından çalışma grubu kurulmuştur.

TMMOB 45. Dönem Çalışma programında 4. Bölümde açıklanan çalışma grupları başlıklı kısımda, KHK ile İhraç Edilen Mühendis, Mimar ve Şehir Plancıları Çalışma Grubu'nun çalışma kapsamı şöyle tarif edilmiştir: *“OHAL ilanı ardından yayımlanan KHK'ler ile ihraç edilen meslektaşlarımızın yaşadığı sorunların raporlaştırılması, TMMOB bünyesinde bulunan ihraç verilerinin güncellenmesi, mücadele programı oluşturulması”*. Aynı zamanda hedeflenen çalışma grubunun, sorunun öznesi olan *“OHAL döneminde ihraç edilmiş ve/ya işsiz kalmış mühendis mimar ve şehir plancılarınca oluşturulması (öncelikli olarak ihraç edilmiş olan Oda temsilcilerinden oluşturulacaktır)”* karara bağlanmıştır.

Belirtmek gerekir ki, Çalışma Grubu kurulmasından itibaren uyumlu bir çalışma içerisinde olmuş; grubun tüm üyeleri dayanışma

ilişkinin çok önemli bir pratik olduğunu deneyimlemiştir. Ancak, ne yazık ki, bu pratiğin daha geniş ölçekte yaygınlaşması sağlanamamıştır. KHK'lerin yarattığı ihraç olmanın sorunlarıyla baş etmeye çalışan mühendis, mimar ve şehir plancılarının Odalar aracılığıyla veya kendi talepleri ile çalışmalara katılımı, gerek birbirleriyle kuracakları dayanışma ilişkisiyle gerekse de oda çalışmalarına sunacakları katkılarla, hem meslekleriyle, hem hayatla, hem de örgütlülükle bağlarını güçlendirmelerine vesile olabilirdi

1.2. Çalışma Programı

Çalışma grubu tarafından yürütülecek çalışmaların kapsamını belirlemek amacıyla TMMOB genel kurulu kararına istinaden Çalışma Programı belirlenmiş ve TMMOB Yönetim Kurulunca uygun bulunmuştur. Çalışma Programı'nın amacı şu şekilde ifade edilmiştir:

OHAL döneminde KHK'ler yoluyla hukuka aykırı biçimde kamu görevinden ihraç edilen meslektaşlarımızın temel hak ve özgürlüklerinin iade edilmesi, mesleklerinin icra edebilme koşullarının sağlanması, OHAL süresince ve sonrasında kaybedilen özlük haklarının geri tesisi ile ilgili gerekli bütün hukuki ve örgütsel çalışmaların yapılarak bir mücadele programı oluşturulması ve dayanışma sağlanması amaçlanmaktadır.

Programda şu çalışmaların yapılması amaçlanmıştır:

1. KHK ile ihraç edilen mühendis, mimar ve şehir plancıları üye bilgisinin oluşturulması
2. KHK ile ihraç mühendis, mimar ve şehir plancılarının sorunlarının tespiti çalışmaları, çalıştaylar düzenlenmesi
3. KHK'ler ile ihraç edilen mühendis, mimar ve şehir plancılarının hukuki süreçlerine dair çalışma yapılması
4. KHK ile ihraç mühendis, mimar ve şehir plancılarının süreçlerine dair kamuoyu oluşturma ve mesleki dayanışma üzerine çalışma yapılması

5. KHK ile ihraç mühendis, mimar ve şehir plancılarının sorunları üzerine rapor hazırlanması
6. Mücadele programı oluşturulması
7. Güncel olay ve gelişmelere karşı görüş oluşturulması

1.3. OHAL KHK'leri ile İhraç Edilen Mühendis Mimar Şehir Plancılarına Dair Temel Vecizler

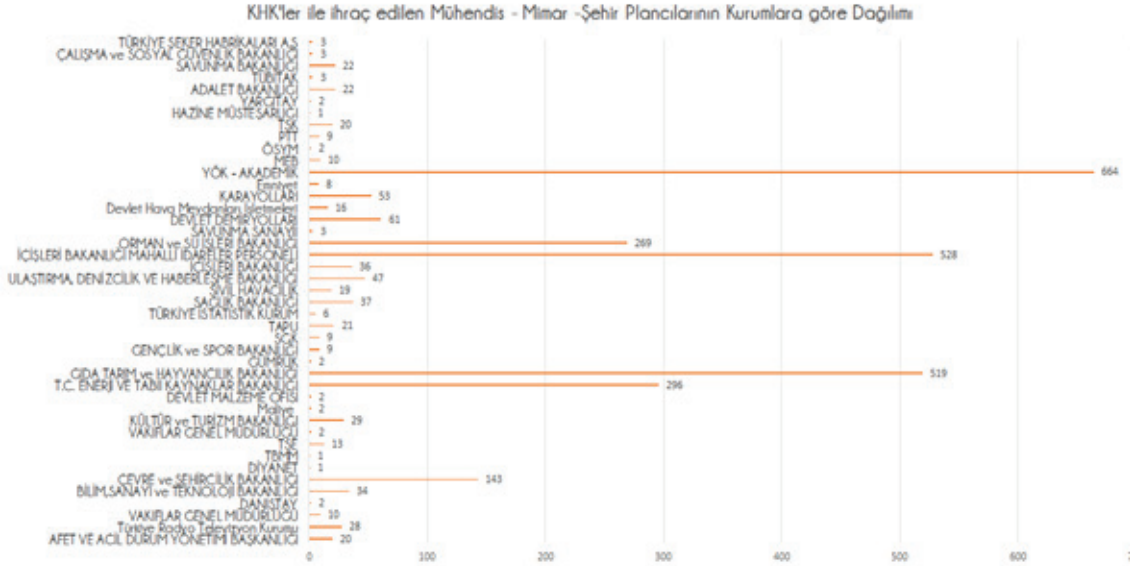
Çalışma grubu, odalarla işbirliği içinde, ihraç mimar, mühendis ve şehir plancısı üye listesini güncellemiştir.

OHAL döneminde ihraç edilen/işsiz kalan mühendis, mimar ve şehir plancısı sayısının üç bin civarında olduğu tespit edilmiştir. Bu sayı, Resmi Gazete'de yayınlanan KHK'lerde adı geçen mühendis, mimar, şehir plancısı unvanları ile mühendislik- mimarlık fakülteleri öğretim elemanlarını dikkate alarak Oda-Üye veri taraması yaparak saptanmıştır. Odalardan aralıklı olarak ihraç üye sayıları ve odadaki görevlerine dair bilgi istenmiştir.

TMMOB tarafından her KHK sonrası ihraç gündemine dair açıklamalar yapılmış ve İKK'lar ile bu konu özelinde toplantılar gerçekleştirilmiştir.

Aşağıdaki grafik, kurumlara göre ihraç edilen mühendis, mimar ve şehir plancılarının sayısını ve dağılımını göstermektedir. Bu çalışmaya göre en çok yükseköğretim kurumlarından- (akademi), ardından İçişlerine Bakanlığı'ndan ve Mahalli idarelerden (Belediyeler) ihraçlar olduğu; daha sonrasında ise Gıda Tarım Hayvancılık Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı çalışanlarının ihraç edildiği tespit edilmiştir.

Grafik 1. KHK'lerle İhraç Edilen Mühendis, Mimar ve Şehir Plancılarının Kurumlara Göre Dağılımı



Kaynak: Resmi Gazetede yayınlanan OHAL KHK'leri (2016-2018); grafik TMMOB tarafından üretilmiştir, 2019.

OHAL döneminde ihraçlara ilişkin bu rakamlar KHK ihraç listelerinin taranmasıyla elde edilmiş olsa da birtakım eksiklikler içermektedir. Bu eksiklikleri şöyle sıralayabiliriz:

- Mühendis, Mimar, Şehir Plancısı unvanına sahip olmakla birlikte, çeşitli kurumlarda bu unvanlar dışında sahip oldukları görev yahut kadro statüleri (işçi, müdür, daire başkanı, astsubay vb.) ile KHK listelerinde yer alan kişiler de bulunmaktadır.
- Mühendislik - Mimarlık - Tasarım fakültelerinde çalışıyor olup lisansı MMŞP olmayan kişiler de ihraç edilmiştir. Bununla birlikte, MMŞP lisansına sahip olup Mühendislik, Mimarlık ve Tasarım Fakülteleri haricinde diğer fakültelerden ihraç edilenler de bulunmaktadır. Dolayısıyla, akademiden ihraç edilen mühendis mimar şehir plancısı

sayısına tam olarak erişmek mümkün olmamıştır.

- Belediyelerde kayyumların kararları ile işten çıkarılan, iş akitleri feshedilerek işsiz kalan MMŞP da bulunmaktadır.
- OHAL KHK'leri ile kapatılan kurumlarda çalışan MMŞP'ler de bu süreçte işsiz kalmış, fiilen KHK ile ihraç edilmiş muamelesi görmüşlerdir ve herhangi bir yerde çalışamamakta olup herhangi bir hak arama yolları da bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, OHAL sürecinde işsiz kalan, ihraç edilen mühendis mimar ve şehir plancısı sayısının 2987'nin üzerinde olduğu tahmin edilmektedir.

KHK ihraç listeleri (ilk kararname hariç olmak üzere) T.C. kimlik numaraları ile yayımlanmadığından kişilerin oda kayıtları üzerinden tespiti mümkün olmamıştır. TMMOB'a bağlı odaların genel merkezlerinden KHK listelerinin incelenmesi sonucu elde edilen ve Birliğe bildirilen verilere göre, TMMOB üyesi olan ihraç edilen MMŞP sayısı 789'dur.

İhraç listelerine ulaşmak, dayanışmanın ve örgütlenmenin önemli bir boyutu, bir başlangıç noktası olarak görülmelidir. Fakat ihraç edilen MMŞP'lerin sayısını tespit etmek kuşkusuz soruna bir çözüm değildir. Bunun ötesinde politik, hukuki, mesleki birçok sorun bulunmaktadır. Raporu bu sorunlara ayrıntılı olarak işaret edilmekte, değerlendirmelerde bulunulmakta, çözüm önerileri sunulmaktadır.

1.4. Merkezi Çalıştay ve Yerel Çalıştaylar

5 Ocak 2019 tarihinde Ankara'da Merkezi Çalıştay düzenlenmiş; bu çalıştayın ardından çalışma kapsamını genişletmek üzere üç Yerel Çalıştay gerçekleştirilmiştir. 15 Haziran 2019'da Diyarbakır'da ve İzmir'de, 16 Haziran 2019'da İstanbul'da yerel çalıştaylar yapılmıştır. Hazırlanan bu rapor, çalıştaylardan elde edilen verilere dayanmakta; bu verilere ilişkin değerlendirmeleri içermektedir.

Çalıştaylar tüm üyelerimize açık olarak gerçekleştirilmiştir. Çalıştaylar öncesinde TMMOB

web sayfasından ve sosyal medya hesaplarından etkinlik öncesinde afiş ve görseller hazırlanarak davet ve duyuru paylaşımları yapılmıştır. Bu kapsamda Odalara ve İKK'lara da çalıştaylara katılım, üyelere çağrı ve etkinliklerin örgütlenmesi ve duyurulması konusunda bildirimler yapılmıştır.

Çalıştay sonuç bildirgeleri de yine aynı yöntem ile katılımcılar ve üyelerimiz başta olmak üzere herkese açık şekilde yayınlanmıştır.

TMMOB'un yürüttüğü "Krizle Karşı Kampanya" etkinlikleri arasında da OHAL KHK'ları ve çalıştaylara yer verilerek mücadele programına alınmıştır.

1.4.1. Merkezi Çalıştay

5 Ocak 2019 tarihinde TMMOB'un "*Krizle karşı emeğimize, mesleğimize ve haklarımıza sahip çıkıyoruz*" kampanyası kapsamında Ankara'da merkezi bir çalıştay gerçekleştirilmiştir. Çalıştay, KHK'ler ile ihraç edilen mühendis, mimar ve şehir plancıları için düzenlenen ilk merkezi etkinlik olmuştur. Çalıştayın işleyişi bir panel, Çalışma Grubu'nun sunumu ve ardından da bir forum şeklinde kurgulanmıştır. Program aşağıdaki gibi şekillenmiştir.

Çalıştay, Çalışma Grubu adına Melda Yaman'ın, TMMOB adına Yönetim Kurulu Başkanı Emin Koramaz'ın açılış konuşmalarıyla başlamış, KESK Eş Genel Başkanı Aysun Gezen'in "*İhraçlara İlişkin Sendikaların Deneyimleri*"ni aktarmasıyla devam etmiştir. Bu konuşmaların ardından Hukukçu M. Cemil Ozansü "*Hukuki Açıldan Değerlendirmeler*"de bulunmuş; HDP Kocaeli Milletvekili Ömer Faruk Gergerlioğlu da ihraçlara ilişkin TBMM'de yürütülen çalışmalar hakkında bilgi aktarmıştır. Bu konuşmaları Çalışma Grubu'nun yürütülen çalışmalara ilişkin sunumu izlemiştir. Son bölümde gerçekleştirilen Forum'da ise çalıştay katılımcılarının değerlendirmeleri, sorunları ve önerileri paylaşılmıştır.

Çalıştay bitiminde Ek 1'de yer alan sonuç metni hazırlanmış, bu metnin detaylandırılmış bir hali de çalışmalara yön vermesi amacıyla üyelere de iletmek üzere Oda Genel Merkezlerine iletilmiştir.

Çalıştay kapsamında yürütülen tartışmalar, tespit edilen sorunlar ve bu sorunların çözüm önerilerine yönelik aşağıdaki öneriler dile getirilmiştir;

- Haklarında mahkeme kararı olmayan ihraçlar tüm haklarıyla birlikte derhal görevlerine iade edilmelidir.
- Haksızlıkların daha da büyümemesi için OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonu derhal lağvedilmelidir.
- KHK ihraçları ve sorunları sürekli TBMM gündeminde tutulmalıdır.
- Asılsız suç isnadıyla insanları bunca yıl mağdur eden idareciler ve sorumlular hakkında yasal işlem başlatılmalıdır.
- İş güvencesinin gaspına son verilmeli; herkes için güvenceli iş, güvenceli gelecek ve insanca yaşanacak ücret sağlanmalıdır.
- Demokratik ve barışçıl yollarla hakkını arayanlara yönelik şiddet son bulmalıdır.
- İhraç edilenlerin süreç içerisindeki sayısal takibi için sürekli bir çalışma yapılmalı ve mevcut durum bildirimlerinin yapılması sağlanmalıdır.
- KHK'ler ile işsiz kalan meslektaşlarımızın iş bulmasına yardımcı olunmalıdır.
- İhraç üyelerimizin eş ve çocukları için sosyal ve psikolojik danışmanlık hizmeti alınması konusunda dayanışma ilişkisi kurulmalıdır.
- İhraçlara yönelik ücretsiz mesleki eğitim çalışmaları ve sosyal etkinlikler yapılmalıdır.
- SGK fişlemesi ve pasaport sorunları konusunda çalışma yapılmalı; CİMER başvuruları vb. konularda örnek hukuki metinler hazırlanarak ihraç üyelere ulaştırılmalı; dilekçe eylemleri düzenlenmeli; hukuki süreçler ile ilgili kazanılmış davalar ve karar örnekleri ihraç üyeler ile paylaşılmalıdır.
- Üyelerimizin ihracına sebep olan ihraç listelerinin oluşumunda ismi geçen üye rektör ve yöneticiler hakkında disiplin soruşturmaları yapılmalıdır.
- KHK'liler ile ilgili çalıştay ve etkinlikler özellikle kayyumlar tarafından el konulan belediyelerin bulunduğu bölgelerde de yapılmalıdır.

1.4.2. Yerel Çalıştaylar:

15 Haziran 2019'da Diyarbakır'da ve İzmir'de, 16 Haziran 2019'da İstanbul'da yerel çalıştaylar yapılmıştır.

Çalışma grubu yerel çalıştaylar öncesi bir hazırlık çalışması yapmıştır. Buna göre çalıştay gruplarının 15-20 kişilik gruplardan oluşması ve çalıştayların bir kolaylaştırıcının yardımıyla yürütülmesi öngörülmüştür. Atölyelerde KHK süreci ile ilgili aşağıdaki üç temel başlığın tartışılması amaçlanmıştır. Her bir başlıkta kadınların/ LGBTİ'lerin bu süreçleri nasıl özgül deneyimlediğine dikkat edilmiştir.

i. KHK ihraçları / İşten atılmalar sizi, yaşamınızı, ailenizi nasıl etkiledi?

İşsiz kalmak, gelir kaybı, yer değiştirme, eşinizin iş yerinde yaşadığı sıkıntılar, çocukların eğitim koşulları, komşu / mahalle ilişkileri, hane içinde işler, soruşturma / dava süreci, pasaport kısıtı, işinizi yapmada dolaylı engeller (örneğin öğretim üyeleri için makalelerini yayımlatamamak / konferanslarda bildirilerin kabul görmemesi), ruhsal sıkıntılar.

ii. Yeni iş olanakları / sınırlılıklar?

Yeni bir iş yerinde çalışmak, başka alanda iş bulmak, kendi işini kurmak, ihaleler, iş bulamama, SGK sorunları, işe yabancılaşma vb.

iii. Oda'nızla ilişkiniz, Oda'nın desteği ve Oda'dan beklentileriniz.

Oda'yla ilişkinin seyri (aynı / değişti), Oda'nın desteği (aidatlar, hizmet içi eğitimler, iş imkânı, seminerlere katılım vs.), belgeler / bilirkişilik, Oda'dan beklentiler (toplumsal/ maddi dayanışma, iş imkânı, ruhsal/ hukuksal destek) konuları atölye grupları içinde ele alınmıştır.

Atölye sonrasında toplanan bilgiler derlenip, toplumsal cinsiyet gözetilerek tasniflenmiştir. Bölgesel atölyeler tamamlandığında, bölgeler arası derlenen bilgiler karşılaştırılmış; mühendis, mimar ve şehir plancılarının KHK ile ilgili genel sorunları, bölgesel özgül sorunlar, cinsiyet temelli bir biçimde tasniflenmiştir.

Üç yerel Çalıştaya ilişkin sonuç metinleri hazırlanmıştır. İşbu raporda da yapılan çalıştaylarda elde edilen veriler değerlendirmeye kaynaklık etmiştir.

1.5. Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Başlıca amacı OHAL sürecinde kamu görevinden ihraç edilen ve KHK'ler nedeniyle işsiz kalan mühendis, mimar ve şehir plancıları ile iletişim kurmak, sorunları tespit etmek olan bir anket hazırlanmıştır. Online olarak TMMOB'un ve odaların web sayfalarından erişime açılan anket, niteliksel araştırma yöntemine dayanmaktadır. Anket çalışmasıyla, OHAL döneminde KHK'ler ve diğer yollarla ihraç edilen, işsiz kalan üyelerle iletişim kurmak; mühendis, mimar ve şehir plancılarının bu süreçte yaşadıkları sorunları anlamak; bu kitlenin genel olarak ve bu sorunlar özelinde beklentilerini/ taleplerini analiz edip olanaklar çerçevesinde çözüm üretmek amaçlanmıştır. Bu anket çalışması yaşanan sorunları genel hatlarıyla saptamaya olanak vermiştir.

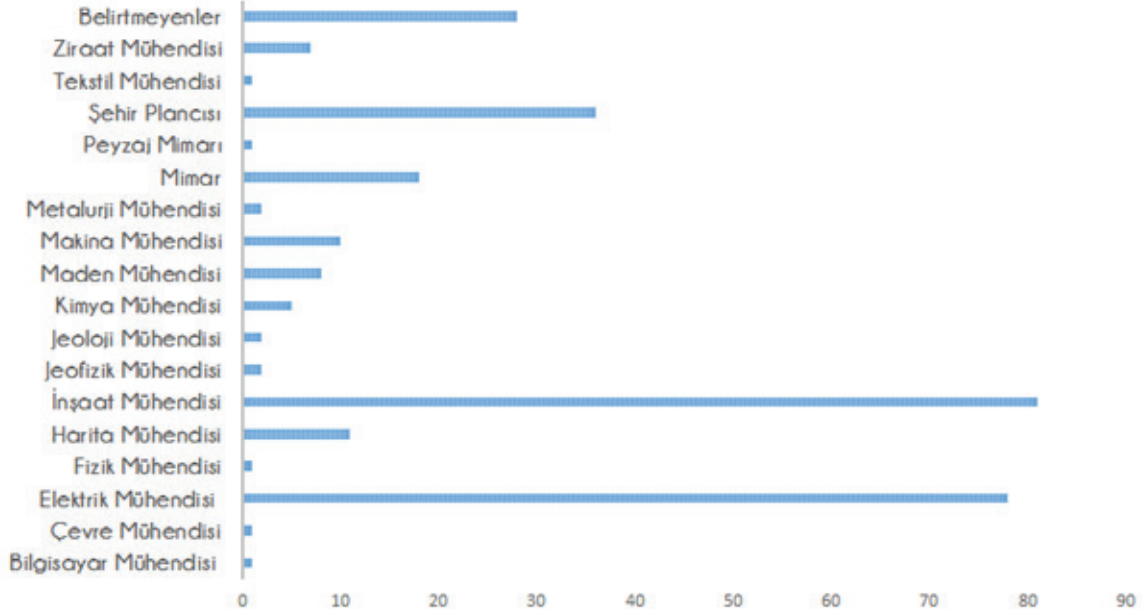
Bu noktada, ayrıca belirtmek gerekir ki, niteliksel araştırma yöntemi kapsamında derinlemesine görüşmelerle bu çalışmanın geliştirilmesi mümkündür. OHAL KHK'leriyle ihraç sorununun hala sürdüğünü, meslektaşlarımızın gasp edilen tüm hakları iade edilene kadar belirli zaman aralıklarıyla benzer veya detaylandırılmış araştırmalarının yapılmasının önemli olduğunu vurgulamak gerekir. Bugüne değin, 3,5 yıllık süreçte farklı durumlar, koşullar oluşmuş, deneyimler değişmiş, sorunlar ve yasaklamalar daha da yakıcı hale gelmiştir. Bu süreç sürdüğü müddetçe çeşitli araçlarla bu durumun takibi yapılmalı ve örgütlülüğü geliştirerek mücadele araçları geliştirmelidir.

1.5.1 Ankete Katılım

Online/çevrimiçi anket 16 Kasım 2018 - 03 Ocak 2019 tarihleri arası uygulanmıştır. Üyelerin oda genel merkezlerinden e-posta yoluyla haberdar edilmesi ve ilgililerin ankete (online) erişiminin sağlanması, ihraç edilen üyeler ile birebir ilişki kurulması hedeflenmiştir. Söz konusu anket duyurusunun yeterli düzeyde yapılmamış olması nedeniyle ankete katılım sınırlı düzeyde kalmış ve hedeflenen amacına tam olarak ulaşamamıştır. Sonuç itibarıyla

ankete 291 kişi katılmıştır (308 kayıt olmakla birlikte, mükerrer ve hatalı veri girişi değerlendirme dışı tutulmuştur).

Grafik 2. TMMOB E-Ankete Katılımının Mesleklere göre Dağılımı



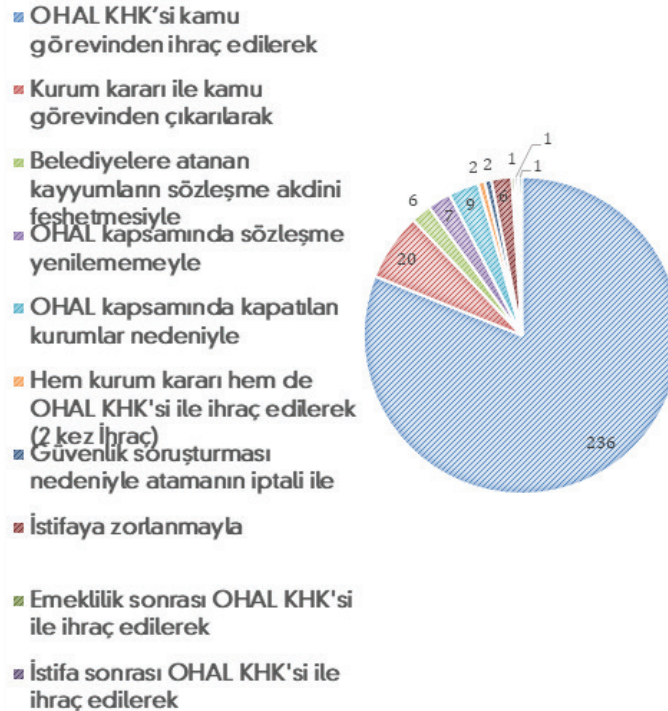
1.5.2 OHAL'in Mimar, Mühendis ve Şehir Plancılarının Hayatında Yarattığı Etkiler

Ankette yer alan sorulardan biri **“OHAL dönemi, mühendis mimar şehir plancıları nasıl etkiledi ve hâlâ OHAL dönemindeki kararlar nasıl etkisini sürdürüyor”** sorusudur. Bu sorunun yanıtı genel olarak biliniyor olsa da anket sonuçları sorunların derinliğini ve can yakıcı sonuçlarını ortaya koymuştur. Katılımcıların verdiği yanıtlar meslek odaları açısından yol gösterici niteliktedir; zira üyelerin odalara olan ihtiyacını gözler önüne sererek, meslektaş dayanışmasının bu süreçteki önemine işaret etmiştir.

Kamu görevinden ihraç çeşitli biçimler almıştır. Kurum kararı ile kamu görevine son vermek, OHAL KHK'si ile kamu görevinden ihraç edilmek, Belediyelere atanan kayyumların sözleşme akdini feshetmesiyle, 696 Sayılı KHK ile getirilen ve taşeron işçilerin kadroya alınmasını öngören düzenlemeden güvenlik soruşturmasının olumsuz gelmesi nedeniyle işini kaybetmek, İş Kanunu'nun 25. Maddesi ile süresiz olan iş sözleşmesinin feshedilmesi ya da emekli olmak zorunda bırakılmak gibi yöntemlerle OHAL süreçlerinde insanlar işsizliğe ve açlığa mahkûm edilmiştir.

Bunların yanı sıra mükerrer olarak gayri-hukuki işlemlerin uygulandığı da olmuş; emeklilik ve istifa sonrası da ihraç işlemleri gerçekleştirilmiştir.

Grafik 3. Kamu Görevinden İhraç Etme ve İşten Çıkarma İşlemleri



Anketin ortaya koyduğu üzere yaşanan hak ihlalleri- sorunlar şöyle sıralanabilir:

- Masumiyet karinesinin ihlali,
- Çalışma hakkının ihlali,
- (Kamuda) çalışma hakkının ihlali,
- (Adil) yargılanma hakkı ihlali,
- Pasaport tahdidi ile seyahat özgürlüğünün ihlali (fiili yurtdışı yasağı),
- Sosyal güvenlik ile sağlık hakkının engellenmesi ile sağlık hizmeti alma hakkının ihlali,
- SGK'daki fişleme nedeniyle kayıt dışı ve düşük ücretlerle çalışmaya zorlanma,
- Kadınların doğum ve doğum sonrasında yaşadıkları sorunlar,
- Eğitim hakkının engellenmesi,
- Banka hesaplarına bloke konularak ek ekonomik müdahalelerde bulunulması,
- Akademik unvan (doçentlik, profesörlük) haklarının elde edilmesinde yaşanan sorunlar,
- Mesleki yeterlilik belgesinin elde edilmesinde yaşanan sorunlar,
- Herhangi bir kamu teşvikine başvuramama (İş Geliştirme vs.),
- Psikolojik baskı, ayrımcılığa uğrama, toplumsal dışlanma, itibarsızlaştırılma, göç etmeye zorlanma,
- Aile ile ilişkilerde yaşanan sorunlar,
- İşkence, sürgün, tutukluluk, gözaltı,
- Sivil ölüm.

Ankette katılımcılara yöneltilen sorulardan biri de **“Kamu görevinden ihraç edildikten sonra herhangi bir yerde çalışmaya başladınız mı?”** sorusudur. Bu soruya anketi yanıtlayanların yüzde 41'i hayır, yüzde 59'u evet yanıtını vermiştir. Ancak, çalıştığını belirten kişilerin büyük çoğunluğunun kendi mesleğini yapmadığı yahut kayıt dışı çalıştığı görülmektedir.

Anketten elde ettiğimiz sonuçlara göre çalışanların yaşadığı sorunlar ana başlıklarıyla şunlardır:

- Kendi mesleğini yapamama,
- Meslekten soğuma,
- Uzmanlık alanı dışında çalışma,
- Gıda vb. ürünler satarak geçinmek,
- Günübirlik işler (dönercide, pazarda, çalışmak yahut internetten ticaret yapmak) zorunda kalmak.
- TMMOB'un belirlediği asgari ücreti alamamak ve bunu talep edememek, düşük ücrete mahkûm olmak,
- Kayıt dışı çalışmak (zorunda kalmak) ve sosyal sigorta hizmetlerinden yararlanamamak, aşırı - güvencesiz çalışma koşulları (her an işten çıkarılma tehlikesi hissetme),
- Belirsiz ve kısa süreli çalışma koşullarına zorlanmak.

Bu genel çalışma sorunlarının yanı sıra mesleki faaliyetlere ilişkin de pek çok sorun yaşandığı da bulgulanmıştır. Bu sorunları şöyle sıralayabiliriz:

- Mesleki belgelerin iptali nedeniyle çalışamamak (yapı denetimi belgesi, plan yapım yeterlilik belgesi, iş güvenliği uzmanlığı belgesi iptali),
- Kamu ihale kurumu kapsamında ihaleye girememek,
- Bilirkişilik yapamamak,
- Müteahhitlerin KHK'lilerle çalışmak istemediğini bahane ederek iş yapmasını engellemek.

Çalışma yaşamında karşılaşılan bunca güçlük meslektaşlarımızın ve ailelerinin sivil ölüme terk edilmesi anlamına gelmektedir. Bu koşullarda katılımcılara **“Çalışamayanlar hayatlarını nasıl idame ettiriyor?”** diye sorulmuş ve aşağıdaki yanıtlar alınmıştır.

- Aile desteği ile (birlikte yaşama zorunluluğu),
- Önceki birikimlerle,
- Emeklilik maaşıyla,
- Borçlanarak,
- Sendika dayanışma ödeneğiyle,
- Çeviri işleriyle,
- Yurtdışından alınan bursla,
- Kısmi süreli işler ile.

Bir diğer soruda da “**KHK nedeniyle oluşan hak kayıplarınıza ilişkin olarak açmış olduğunuz dava(larda) veya başvurularınızda kazanım elde ettiniz mi?**” diye sorulmuş; bu soruya yüzde 99 oranında hayır yanıtı alınmıştır.

İhraçların İdari Mahkemelerinde, OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonunda, Red kararlarının iptali için İdari Mahkemelerde açılan davalar, AYM başvuruları, AİHM Başvurusu, Yargıtay, İş Mahkemeleri davaları gibi çeşitli yargı mercilerinde davaları veya konuyu takip süreçleri de halen devam etmektedir.

1.5.3 Katılımcıların TMMOB’dan Beklentileri ve TMMOB’a İlişkin Eleştirileri

Ankette katılımcılara odalarına veya TMMOB’a yönelik düşüncelerini de sorulmuştur. Katılımcıların birkısmı TMMOB’ ile iletişim kurulmasında geç kalındığından yakınmıştır. Bunun yanı sıra katılımcılar yaşanan sürece ilişkin şu eleştirilerde bulunmuşlardır:

1. Dayanışmanın ve iletişimin yeterli düzeyde kurulmaması; (özellikle işyerindeki meslektaşların ilgisizliği/ irtibatı kesmiş olması),
2. Sosyal olarak iletişimin olması ancak ekonomik dayanışmanın zayıf olması),
3. Bazı belgelendirme işlemlerinde aidat borcu olmaması zorunluğunun devam etmesi,,

4. Oda personel alımlarında ihraçların göz ardı edilmesi,
5. 50dalarca yürütülen mesleki eğitim faaliyetleri konusunda eğitmen vb. konumlarında KHKlı üyelerin görevlendirilmesi ile ilgili yeterli düzeyde fırsat yaratılmaması,
6. Hukuki destek konusunda oluşturulan bilgi akışı ve bağın zayıf kalmış olması,

Yaşanan bu sürece ve olumsuzluklara karşın, TMMOB sürecin başından itibaren aralıklarla basın açıklamaları yapmış, ihraç edilen meslektaşlara yönelik etkinlikler (Sempozyum, Panel, Atölyeler: “Akademi kent”, “Şehircilik Okumaları” vb., söyleşiler dizisi Öğrenci Yaz Kampları katılım ve içeriklerinde yer alma, serbest meslek eğitimleri, vb.) düzenlemiştir.

TMMOB tarafından Odalara gönderilen yazı ile KHK ihraç davaları ile ilgili Hukuki Destek bekleyen üyelerinin tespit edilerek bildirilmesi yazılmıştır. Odalar tarafından yapılan geri dönüşlere göre davaların sendika veya bireysel olarak yürütüldüğü üye talebi doğrultusunda TMMOB’un hukuki bilgilendirme konusunda destek sağlaması ve örnek dava müdahilliği oluşturması gerektiği bildirilmiştir.

Kuşkusuz bunlar gayet önemli dayanışma biçimleri olmakla birlikte, çoğu meslektaşımız bu çalışmaların, sınırlı düzeyde kaldığını belirtmiştir.

Ortaya konulan eksiklikler bu konuda ileride yürütülmesi gereken çalışmalar için yol gösterici niteliktedir.

Anket katılımcılarının dile getirdiği beklentileri de aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür: TMMOB’un;

1. Dayanışma ve destek içinde sorunun muhatabı olan meslektaşlarının daha fazla yanında olması,
2. İşe iade ve hak ihlallerine karşı mücadeleyi daha çok ön plana çıkarması; kamuoyu oluşturmak amacıyla eylem ve etkinlik düzenlemeye devam etmesi,
3. Hukuki destek (avukatlık hizmeti, dilekçe hazırlığı, hukuki bilgi paylaşımı vb.). Huku-

kun işletilmesi için çalışmalar yapması (Anayasaya aykırılığına ve yapılan yargılamalarda hukukun üstünlüğüne, lekelenmeme hakkına, masumiyet karinesine, düşman ceza hukuku ile insanların yargılanmamasına karşı vurgu yapması ve gerekli kamuoyu oluşturması),

4. Özel sektörde mesleği icra edebilecek imkânlar sağlaması; mesleği icra etmeye engel olan uygulamalara karşı çözümler üretilmesi ve açılan davaların takibine devam edilmesi; meslektaşlarımızın iş bulma konusunda yardımcı veya ön açıcı olunması; TMMOB üyesi işverenler ile irtibatlar kurarak işe girişlerde kolaylık sağlaması;..

Bu ortak taleplerin yanı sıra başkaca talepler de anketlerde dile getirilmiştir.

- Devletle bağlantılı “görece özerk” kuruluşların mühendislik işlerinde çalışmanın önünün açılması konusunda girişimde bulunulması,
- Belediyenin taşeron şirketlerinde çalışma imkânı sağlanması,
- Oda aidatlarında muafiyeti ya da aidat ödemelerinde ve mesleki gelişime yönelik oda mesleki etkinlikleri veya seminerlerine katılım konusunda kolaylık sağlanması; odaların eğitim hizmetlerinden ücretsiz yararlanılması, odalardan alınan belgelerde ücret muafiyeti getirilmesi, mesleki gelişime yönelik oda mesleki etkinlikleri veya seminerlerinin ücretsiz sunulması, odalarda ücreti çalışma imkânının sağlanması
- İhraçlar arası dayanışma ve manevi destek kapsamında meslektaşların üniversite öğrencisi çocuğuna burs sağlanması, işe girmede yardımcı olunması,
- Uluslararası mühendislik mimarlık kuruluşlarına destek çağruları yapılması, AYM’ye ya da AİHM’e başvuru yapılması için girişimlerde bulunulması, AB nezdinde çalışma yürütmesi,
- KHK’lilerin SGK kayıtlarında fişlendiğini gösteren kodun kaldırılıp özel sektörde daha rahat iş bulabilmeleri için gerekli girişimlerde bulunulması.
- Haklarında açılan davalarda takipsizlik ve beraat kararı alanların görevlerine ivedilikle iade edilmesi için gerekli kanun teklifi yapılması için TBMM’nde girişimde bulunulması, takipsizlik alanların pasaport tahdidi kaldırılması için çaba gösterilmesi,
- Açılan davalarda TMMOB’un da taraf olması,

- Odalar aracılığıyla yurt dışındaki meslek örgütleriyle irtibat kurularak mesleği yapabileme hakkının verilmesi için destek aranması,
- Odalar tarafından belirlenen bilirkişilik ve yapılan teknik hizmetlerde işsiz KHK'lilerin görevlendirilmesine öncelik verilmesi;
- Akademik faaliyetlerin (eğitim ve özellikle araştırma) yürütülebilmesi için kurumsal maddi olanakların yaratılması.

Özetle, ihraç edilmiş meslektaşlarımız TMMOB'un daha geniş çerçevede sorunu sahiplenmesini, daha geniş kitlelerce sorunun önemsenmesini, ve tüm özlük hakları kazanana dek her türlü örgütsel destek ve dayanışmanın sürdürülmesini talep etmektedirler.

1.6. Basın Açıklamaları (2018-2020 arasında yapılan basın açıklamaları Ek 2'de sunulmuştur)

1. Uluslararası Dayanışma Çağrısı "Mühendis, Mimar ve Şehir Plancılarının Uluslararası Topluluklarına Dayanışma Çağrısı (Solidarity Call to International Community of Engineers, Architects and City Planners) metni oluşturulmuş, kamuoyu ile paylaşılmış ve uluslararası mühendislik, mimarlık ve şehir planlama alanındaki kuruluşlara, örgütlere gönderilmiştir (27.11.2018).
2. KHK ile işinden olan meslektaşlarımızı da kapsayacak şekilde güncel konulara ilişkin basın açıklamaları yapılmıştır.
3. 31 Mart 2019 yerel seçimleri sonrası ihraç edilen aralarında mühendis, mimar ve şehir plancısı meslektaşlarımızla olan kişilerin seçilme haklarının ve mazbatalarının iptaline yönelik müdahaleyi eleştirerek, seçimler sürecinde baş gösteren yeni bir hak ihlali biçimini kamuoyuna aktarmak amacıyla basın açıklaması yapılmıştır.

1.7. Diğer Çalışmalar

1.7.1. 15 Aralık 2018'de gerçekleştirilen TMMOB Kamuda Çalışan Mühendis Mimar Şehir Plancıları Çalıştay'ında OHAL KHK'leri ile ihraç edilen kamu görevlilerinin sorunları gün-

deme getirilmiştir. Çalışma grubu adına Erşat Akyazılı, “KHK ile İhraç Edilen Mühendis, Mimar ve Şehir Plancılarının Durumu” başlıklı sunumu gerçekleştirmiştir.

Çalıştay sonrası yayınlanan sonuç bildirgesinde, konuyla ilgili olarak şu değerlendirmelere yer verilmiştir:

- “...çıkartılan Kanun Hükmünde Kararnemelerle ihraç edilen kamu emekçileri arasında devlet kurumlarında ve belediyelerde çalışan üç binin üzerinde mühendis, mimar ve şehir plancısı bulunmaktadır. Haksız ve hukuksuz biçimde işlerinden atılan, farklı kurumlarda çalışmaları yasaklanan, sosyal güvenceleri ellerinden alınan binlerce üyemizin yaşadığı bu durum acilen düzeltilmelidir”.
- “Kanun Hükmünde Kararnemelerle keyfi ve hukuksuz biçimde ihraç edilen emekçilerin görevlerine geri dönmesi sağlanmalı ve hak kayıpları telafi edilmelidir.”

1.7.2. Hukuki dayanışma kurabilmek amacıyla çalışmalar yapılmıştır.

Meslektaşların mesleki çıkarlarını korumanın, mesleki faaliyetlerini sürdürebilmelerinin ve meslek alanının denetlenmesi gereği olarak, OHAL KHK'leri ile ihraç edilen TMMOB üyesi mühendis, mimar ve şehir plancılarının sorunlarına dair gerekli hukuki hizmet - destek sunulması birliğimizin ve odalarımızın doğrudan sorumlu olduğu temel bir konudur. Bu bağlamda, OHAL hukukuyla ilgili olarak çalışma üretecek bir hukuk birimi oluşturulması yönünde talep oluşmuştur. Bu ihtiyaca karşılık olarak, hukuk biriminin çalışmaları başlatılarak,

- OHAL ile ilgili kararlar neticesinde yaşanan temel hak ihlallerine karşın izlenen -izlenmesi gereken tüm hukuki yollar ve araçların belirlenerek duyurulması, (OHAL işlemleri inceleme komisyonu kararlarının iptali talebiyle İdari Mahkemelerde açılacak idari davalar - ve temyiz süreçleri, Hukuki süreç kapsamında gerekli olduğu durumda AYM ve AİHM başvurusu)
- Özlük haklarının iadesi için izlenmesi gereken idari yargı süreçleri,

- Pasaport iptal- tahdit konusunda izlenmesi gereken hukuki süreçler,
- Yapı denetiminde görev alma konusundaki ihlallerin iptali için izlenmesi gereken hukuki süreçler,
- Bilirkişilik yapmanın önündeki engelleri aşmak için izlenmesi gereken hukuki süreçler şeklinde çizilen çerçeve kapsamında yürütülmektedir.

1.7.3. TBMM'de kurulan OHAL KHK'lerinden kaynaklı komisyona sunulmak üzere ihraç edilen mühendis, mimar ve şehir plancılarının sorunlarına ilişkin bilgi notu hazırlanmış olup bu kapsamda aşağıdaki konu başlıkları belirlenmiştir.

- KHK ile ihraç edilen kamu görevlilerinin özel sektörde çalışmalarına engel olmak ve fişlemek amacıyla SGK sicil sistemine bırakılan şerhlerin kaldırılması,
- Mühendis ve Mimarların yapı denetim şirketlerinde çalışmaları için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından verilen denetçi belgelerinin iptal işleminin geri alınması,
- Pasaportlar ve yurtdışı çıkışları üzerindeki tahditlerin kaldırılması yönünde çalışma yapılması,
- KHK'li Mühendis, Mimar ve Şehir Plancıların özel sektörde kullanmak üzere aldıkları uzmanlık belgelerinin (İSG uzmanlığı vb.) geçerli olması yönünde çalışma yapılması,
- Başbakanlık OHAL Komisyonundaki sonuçlanmamış ve bekletilen dosyaların akıbeti konusunda kamuoyunun sürekli bilgilendirilmesi ve takibinin yapılması,
- Başbakanlık OHAL Komisyonu üyeleri hakkında görevi kötüye kullanmadan kaynaklı suç duyurusunda bulunulması için hukuki çalışma yapılması,
- OHAL sonrası KHK'lerin tekrar Anayasa Mahkemesi'ne götürülmesi,
- KHK'lilerin kamu ihalelerine girmelerinin, devlet destekli hibe ve teşviklerden ve sosyal yardımlardan yararlanmalarının önündeki fiili engellerin kaldırılması için girişimlerde bulunulması,
- Bilirkişilik yapabilme önündeki engellerin kaldırılması.

1.7.4. Bir diğer çalışma da Barış için Akademisyenleri OHAL KHK'leri ile ihraç eden mühendis ünvanlı Rektörler hakkında talep edilen disiplin soruşturmalarına ilişkindir.

Akademisyenler, toplumun tümü için geçerli olan temel özgürlüklerden olan düşünce ve düşünceyi ifade özgürlüğü ile bilim ve sanat özgürlüğü hakkına sahip oldukları gibi, içinde çalıştıkları kurum ve sistem hakkında kendini özgürce ifade etme serbestisi ile herhangi bir sınırlama olmadan bilgi ve gerçeği yayma, hakikati araştırma özgürlüğü şeklinde tanımlanan akademik özgürlük hakkına da sahiptir. Bu haklar da Anayasa ve uluslararası insan hakları belgeleri ile güvence altına alınmıştır. Akademisyenlerin düşünceleri sebebiyle, OHAL KHK'leri yoluyla başka hiçbir işlem dahi olmaksızın işten çıkarılmaları kabul edilebilir olmayıp, anılan bu hukuki kurallara da aykırıdır. Bu noktada bilhassa ayrıca belirtmek gereken konu, Barış İçin Akademisyenler bildirisinin imzacısı olan akademisyenlerin düşünce ve ifade özgürlüğü çerçevesinde hazırlanan bu bildiri nedeniyle - sebep konu/unsur hakkında hiçbir açıklama ve belge olmasa da- görevlerinden ihraç edilmiş olmalarıdır. Yukarıda bahsedilen akademisyenlere haiz tanınan özgürlükler ve akademisyen olmanın toplumsal sorumluluğu nedeniyle imzalanan, barış çağrısı yapan bir bildirin kamu görevinden ihraç edilme işleminin gerekçesi olarak sunulması mümkün değildir.

Bu konuda TMMOB 45. Olağan Genel Kurulu'nda karar alınmıştır (Karar No: 24)

TMMOB 45. Genel Kurul kararına yönelik olarak 30. 06. 2018 tarihli TMMOB 45. Dönem Yönetim Kurulu'nda da karar alınmıştır (Karar No: 42).

Buna göre: 1 Mayıs - 3 Haziran 2018 tarih ve 24 sayılı TMMOB 45. Olağan Genel Kurulu kararında, oybirliği ile:

“Adıyaman Üniversitesi Rektörü Kimya Mühendisi Prof. Dr. Mustafa Talha Gönüllü, Atatürk Üniversitesi Rektörü Makine Mühendisi Prof. Dr. Ömer Çomaklı, Batman Üniversitesi Rektörü Makine mühendisi Prof. Dr. Aydın Durmuş, Dokuz Eylül Üniversitesi Rektör Vekili Metalurji Mühendisi Prof. Dr. Erdal Çelik, Dumlupınar Üniversitesi Rektörü Metalurji Mühendisi Prof. Dr. Remzi Gören, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Rektörü İnşaat

Mühendisi Prof. Dr. Hasan Gönen, Gazi Üniversitesi Rektörü Makine Mühendisi Prof. Dr. İbrahim Uslan, Harran Üniversitesi Rektörü Elektrik Elektronik Mühendisi Prof. Dr. Ramazan Taşaltın, İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörü Meteoroloji Mühendisi Prof. Dr. Mehmet Karaca, Kastamonu Üniversitesi Rektörü Ziraat Mühendisi Prof. Dr. Seyit Aydın, Munzur (Tunceli) Üniversitesi Rektörü Çevre Mühendisi Prof. Dr. Ubeyde İpek, Niğde (Ömer Halisdemir) Üniversitesi Rektörü Elektronik Mühendisi Prof. Dr. Adnan Görür, Uludağ Üniversitesi Rektörü Tekstil ve Makina Mühendisi Prof. Dr. Yusuf Ulcay, Yıldız Teknik Üniversitesi Rektörü Makine Mühendisi Prof. Dr. Bahri Şahin, İYTE Rektörü Metalurji mühendisi Prof. Dr. Mustafa Güden'in akademik özgürlüklerin yeniden onarılması ve sağlanması, akademinin saygınlığının tesisi, hakikatın üretimi, toplum ve doğa yararına bilimsel üretimlerin akıbeti, mühendislik, mimarlık, şehir planlama eğitiminin geleceği, mühendis, mimar ve şehir plancılarının mesleki birikimlerini toplum yararına kullanabilmelerinin zeminin sağlanması ve meslektaşlarımızın itibarlarının yeniden kazanılması amacıyla; KHK'ler ile kamu görevinden çıkarılmaya ve gerekçesiz olarak keyfi karar ile işten çıkarmalara dair bu hukuksuz süreçte rol oynadıkları iddiasıyla ilgili meslek odaları Onur Kurullarına sevk edilmelerine," karar verilmiştir. Bu konuda ilgili odalara bildirimde bulunulmuş olup süreç TMMOB disiplin yönetmeliği çerçevesinde ilerlemektedir.

BÖLÜM II.

OHAL KHK'LERİNE İLİŞKİN POLİTİK VE HUKUKİ DEĞERLENDİRME

OHAL ilanının gerekçelendirilmiş mantığını; *“Somut tehlike ile karşılaşan Türkiye, Bakanlar Kurulu yürütme gücü, karşılaşmış olduğumuz somut tehlikeyi bertaraf etmek için anayasa tarafından izin verilmiş olan bazı hükümlerini geçici bir müddet askıya alabilir. Bu sınırlı bir yetkidir. Anayasal düzen darbe teşebbüsü ile karşılaşmıştır. Bu tehlikeyi bertaraf edip tekrar anayasal düzeni yeniden normatif düzeyde geçerli kılabilecek olan altyapıyı sağlayabilmek için olağanüstü hal ilanına izin verilmiştir”*.¹ şeklinde ifade etmek mümkündür.

OHAL süreci bir siyasi ve istisnai hukuk kuralları olan bir dönemdir. Dolayısıyla OHAL dönemi siyasi ve hukuki bir sorun alanıdır ve bu bağlamda iç içe geçmiş bu iki temel konu üzerinde değerlendirilmeye tabi tutulmaktadır.

“..karşılaştığımız manzara hukuk bilgisi ile çözülebilecek bir durum değil” (Ozansü, 2019).

AKP'nin rejimi değiştirme, biçim değiştirme sürecinde evrilen, otoriterleşen bir devlet yönetiminin, bir OHAL uygulaması ile karşı karşıyayız.

¹Cemil Ozansü, *TMMOB OHAL KHK'ları ile ihraç edilen Mühendis Mimar Şehir Plancıları Sorunları Çalıştayı* Ankara, 2019.

Hiç kuşkusuz, bu yetkinin sınırsız ve amaca aykırı olarak kullanılması konusu anayasaya aykırılık oluşturmaktadır. Fakat 2016 yılında Türkiye’de ilan edilen OHAL uygulaması Türkiye’nin daha önceki ve diğer ülkelerdeki OHAL uygulamalarından çok farklı bir şekilde yürütülmüştür.

KHK’ler ile ihraç işlemi ne anlama gelmektedir?

KHK ile ihraçlarla ilgili olarak öncelikli olarak belirtilmesi gereken mesele, KHK ile ihraç işlemi marifetiyle kişilerin yurttaşlık statüsünün bir nevi düşürüldüğüdür. *“İhraç edilmişseniz siz diğer yurttaşlarla aynı düzeyde değilsiniz. Aynı düzeyde eşit yurttaşlık haklarına sahip değilsiniz; yeni bir yurttaşlık statüsü içindedesiniz. Bunun sebebi de mevcut veya müstakbel diyelim, müstakbel siyasal rejim açısından (inşaası istenen siyasal rejim açısından) tehlikeli kişi olarak addedilmektir. Bu bir siyasi kategoridir yani. Her şeyin başında hukuki bir kategori olması bunun istikrar kazanmasına bağlıdır”* (Ozansü, 2019) değerlendirmesi, ihraçların getirildiği konumunu net olarak özetlemektedir.

Daha da önemlisi ise KHK ile kamu görevinden ihraç bir anayasal düzenlemeye dayanmamaktadır. Yani ‘bu tehlikeli kişinin’ (siyasi iktidar tarafınca iltisaklı ya irtibatlı olarak düşünülen) kamu görevinden men edilmiş olması, ne OHAL kanununda, ne sıkıyönetim kanununda, ne de anayasada tarif edilmiş değildir. Dolayısıyla *“AKP ve MHP koalisyon rejimi yeni bir hukuk inşa etmek istemiştir. Bunun kurallarını kendi tayin etmiştir”* (Ozansü, 2019). OHAL KHK’lerinin içeriği, sınırsızlığı ve süresizliği, Anayasaya bağlı olmaksızın, siyasi iktidar AKP tarafından belirlenmektedir.

OHAL KHK’leri ve OHAL sonrası idarelere verilen ihraç yetkisi ile birlikte kamu personel rejiminde köklü değişiklik yapılmış, bu uygulamalar dolayısıyla Türkiye’de siyasi olarak güvenceli çalışma koşulları tümüyle ortadan kaldırılmıştır. Emekçilerin yıllar boyu güvenceli çalışma için elde ettiği tüm kazanımlar zedelenmiştir. Sermaye düzeninin baskısı karşısında, emekçi sınıfların yekün sorunları daha da derinleşmiş, katlanmıştır. OHAL KHK’leri sonrası Türkiye’de emekçi sınıflar için mücadelenin yeniden tanımlanması gerektiği gibi yeni bir sorunsal ortaya çıkmıştır.

İlk bölümde yer alan Grafik 3'ten de anlaşıldığı üzere, kamu çalışanı mühendis, mimar ve şehir plancılarının kamu görevlerine son verilmesinde çeşitli yöntemler kullanılmıştır. Kurum kararı ile kamu görevine son verme, OHAL KHK'si ile kamu görevinden ihraç etme, Belediyelere atanan kayyumların sözleşme akdini feshederek işten atması, 696 Sayılı KHK ile getirilen ve taşeron işçilerin kadroya alınmasını öngören düzenlemeden güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasıyla işe başlatmama, İş Kanunu'nun 25. Maddesi ile süresiz sözleşmenin feshedilmesi ya da emekli olmak zorunda bırakılma gibi araçlarla birçok meslektaşımız OHAL sürecinde işsizliğe mahkum olmuştur. Vurgulamak gerekir ki, aslolan işsizlikten öte bir durumdur; OHAL döneminde binlerce insan siyasi iktidarın keyfi ve hukuka aykırı kararlarıyla çalışma hayatından yasaklı hale getirilmiştir.

Hukuki sorunları, OHAL KHK'leri hakkındaki yargı denetimsizliğini irdelemeye başlamadan önce, OHAL KHK'leri ile ihraç edilen mühendis, mimar ve şehir plancılarının OHAL ilanının gerekçesi olan darbe girişimiyle herhangi bir ilişkisinin olmayacağını belirtmek gerekir. OHAL döneminde gerçekleştirilen işlemler, bu kapsamdaki KHK'ler, istisnai hukuki çerçevesi olan işlemler olmakla beraber OHAL ilanına ilişkin konu ve olaylar ile doğrudan ilişkili olması, illiyet bağı kurması, en temel hukuki özelliktir. Ancak, AKP'nin OHAL kapsamında uygulamaya koyduğu işlemler bu ilişkisellikten uzak, hukuki belirleyeni ve sınırlaması olmaksızın, herhangi bir soruşturma veya belgelere dayanmaksızın kuralısızca gerçekleştirilmiştir. Bu sınırsızlık içerisinde siyasi iktidara muhalif tüm kurumlar, örgütlenmeler ve kişiler bu OHAL uygulamalarının hedefi haline getirilmiştir.

Grafik 1'den anlaşılacağı üzere, mühendislik, mimarlık ve şehir planlama mesleki faaliyetinin ağırlıklı olarak gerçekleştiği bakanlık teşkilatları (merkezi-taşra), Mahalli idarelerde (belediyelerde) ve üniversitelerde çalışan meslektaşlarımız OHAL KHK'leri ile kamu görevinden ihraç edilmiştir. Anılan bu kurumlarda çalışarak, mühendislik, mimarlık ve şehir planlama teknik ve bilimsel bilgi üretimi yoluyla mesleki pratiklerini gerçekleştirmek OHAL'in ilanına sebep olan darbe girişimiyle yakından uzaktan bir ilişkisi olmayacak bir husustur. Bu temelde mühendis, mimar ve şehir plancılarının kamu görevinden ihracını konu eden OHAL KHK'leri tamamen hukuka aykırıdır. Mesleki ilke ve toplumsal fayda amaçlı olarak mesleklerini ifa eden mühendis, mimar ve şehir plancılarının sahip oldukları

mesleki yetkiler kapsamında iktidar bloğunun uygulamaya koyduğu proje ve işlerde siyasi iktidar ile karşı karşıya geldiği bilinmektedir. Bu temel bir çatışma noktasıdır. Bununla birlikte meslek odalarında ve KESK'e (Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu) bağlı sendikalarda örgütlü mühendis, mimar ve şehir plancıları, sınıf mücadelesini, kent ve çevre mücadelesini örgütlemeye üstlendikleri roller dolayısıyla siyasi iktidar ile karşıt konumlarda yer almaktadırlar. Bu çatışma zeminleri OHAL KHK ihraç listelerinde açığa çıkmıştır. Bu noktada, iki çalışma alanını örnekleyerek durumu açıklayabiliriz. Birincisi, üniversitelerden ihraç edilen mühendis, mimar ve şehir plancısı akademisyenler. Meslek alanına dair bilgi üretimi ve eğitim, üniversite örgütlenmesinde siyasi olarak kritik bir anlam ihtiva etmektedir. Özgür ve eleştirel düşünce üretiminin merkezi olan üniversite çoğu zaman siyasi iktidarın politikalarıyla çatışır; bu çatışmalı ilişki dolayısıyla siyasi iktidar üniversiteler üzerinde hakimiyet kurmaya çalışmaktadır. OHAL dönemi de KHK mekanizmalarıyla bu hakimiyet kurma girişimi yeni bir biçim kazanmıştır. "Bu suça ortak olmayacağız" başlıklı bildiriye imzalayarak barış talebini gündemleştiren Barış için Akademisyenler, AKP'nin savaş politikalarını eleştirdikleri için OHAL KHK'leri listelerinde yer almışlardır. Bilindiği gibi, 11.01.2016 tarihli "Bu suça ortak olmayacağız" başlıklı bildiri, OHAL'den önce ve OHAL konusuyla ilişkili olmayan bir konudur ve Anayasa Mahkemesi'nin 19.09.2019 tarih ve 30893 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan kararında bu fiilin ifade özgürlüğü kapsamında olduğuna hükmedilmiştir. Anılan AYM kararında, bu metnin akademik özgürlükler çerçevesinde gerçekleştirildiğine vurgu yapılmıştır.

Anayasa'nın 2. Maddesinde devletin eylem ve işlemlerinin hukuka uygun olacağı, 153. Maddede ise Anayasa Mahkemesi'nin kararlarının kesin olduğu ve yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağladığı belirtilmiştir. Anayasa'nın madde 123/1 fıkrası uyarınca da idare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür. Anayasa Mahkemesi kararı ile birlikte ifade özgürlüğü hakkı kullanılması nedeniyle oluşan her türlü hukuka aykırı müdahalenin sonuçlarının idarenin bütünlüğü ilkesi uyarınca ilgili idareler tarafından ortadan kaldırılması Anayasa'nın 2. Maddesi ile Anayasa'nın 153. Maddesinin gereği olmasına karşın, OHAL KHK'leriyle ihraç edilen akademisyenler görevlerine iade edilmemişlerdir. Hak ihlalleri ve Anayasa'ya aykırılık bu bağlamda sürdürülmektedir. İkinci çalışma alanı belediyelerdir. OHAL döneminde özellikle HDP'nin yönetimde olan

belediyelere kayyum atanmak suretiyle mahalli idarelerin yönetsel yapılarına siyasi müdahalede bulunulmuştur. OHAL sonrası da 2019'da yapılan yerel seçimler sonrası, yine HDP'nin seçildiği yerel yönetimlere müdahaleler sürdürülmüştür. Temmuz 2018'de OHAL kaldırılmış olmasına rağmen OHAL yetkileri kullanılarak kayyum atamaları devam etmiş ve etmektedir. Kayyumlar yönetimindeki belediyelerde çalışan mühendis, mimar ve şehir plancıları tümüyle siyasi saikle kamu görevinden ihraç edilmiştir. Bu ihraç işlemlerinin OHAL konusu ile ilişkisinin olmadığı açıktır. Kürt mühendis, mimar ve şehir plancılarının kamuda çalışma hakları topluca gasp edilmiştir. Mühendislik, mimar ve şehir planlama mesleki pratikleri kamu idareleriyle doğrudan ve dolaylı olarak kesişmektedir. Bu kesimsellik içerisinde ihraç edilen mühendis, mimar ve şehir plancılarının özel sektörde dahi çalışmaları mümkün olmamaktadır. Kamuya bağlı iş yapmaları, kamu idaresinden ihtiyaç duyulan belge ve bilgilerin temini gibi birçok konuda sorun yaşanmakta olup, fiilen mesleki faaliyetin gerçekleştirilmesine olanak tanınmamaktadır. Dolayısıyla, yasaklama sadece kamuda çalışma ile sınırlı değildir; özel sektörde mühendislik, mimarlık ve şehir planlama hizmetinin sunumu engellenmektedir.

Özetle, siyasi iktidar AKP siyasi manipülasyonla OHAL KHK'lerinin sınırını genişleterek, muhalif kamu emekçisi olan mühendis, mimar ve şehir plancılarını da tasfiye programına almıştır.

OHAL adı altında gerçekleştirilen tarihi, toplu bu tasfiyenin hukuki boyutlarının ve çıkmazlarının kısa değerlendirmesi şöyledir:

Anayasa Mahkemesi, OHAL ve KHK Rejimi

Anayasanın 119, 120 ve 121 maddeleri OHAL'i düzenler. 120. Madde'de şiddet olaylarının yaygınlaşması ve kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması sebepleriyle olağanüstü hal ilân edilebileceğini öngörür.

15 Temmuz darbe girişiminden beş gün sonra OHAL ilan edildi. Ancak, darbe girişimi tamamen bastırıldıktan, diğer bir ifadeyle şiddet olaylarının yaygınlaşması tamamen en-

gellendikten sonra, OHAL ilan edilmesinin ne derece gerekli olduğu siyasi bir tartışmadır. Geçerli mevzuat bakımından, kamu idaresi, gerekli koşullar olduğu takdirde OHAL ilan edebilir. OHAL koşullarında, idarenin takdir yetkileri genişler ve bireylerin hak ve özgürlük alanları daralır. Ancak bu koşulda bile idarenin takdir yetkisi OHAL'i yasama sürecinden yargı denetimden mutlak olarak bağımsız kılmaz. Çünkü OHAL mevcut Anayasa ve yasalarda, belirli koşullara bağılı olarak tanımlanmış ve bu koşullar yasama ve yargıyı OHAL ile ilişkilendirmiştir. Yine vurgulamamız gerekir ki, Türkiye hukuk sistemi içerisinde bile, OHAL'i bütünüyle denetimsiz olarak uygulamak açıktır ki İdarenin hukuksuzluğunun en yalın göstergesidir.

Mevcut Anayasa'da OHAL'e ilişkin iki önemli hüküm var. Biri, Anayasanın *“olağanüstü hallerde, sıkıyönetim ve savaş hallerinde çıkarılan kanun hükmünde kararnemelerin şekil ve esas bakımından anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne dava açılmaz”* hükmünü içeren 148/1. maddesidir. Diğeri ise *“olağanüstü hal süresince, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda kanun hükmünde kararnemeler çıkarabilir”* diyen Anayasanın 121/3 maddesidir.

Bu Anayasa hükümlerinden OHAL dönemi KHK'leri yargı denetimden muaf olduğu sonucu çıkartılabilir. Ancak bunun için KHK'lerin da olağanüstü halin zorunlu kıldığı konuları düzenleyen KHK'ler olması gerekir. Yani, OHAL ilanının gerekçesi ne ise, çıkartılacak KHK'lerin ancak o gerekçe ile bağılantılı konularda olması gerekir. Özetle, OHAL gerekçesi ile ilgisi bulunmayan konularda KHK çıkarılamaz.

Nitekim AYM, ancak olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda çıkartılan KHK'leri, OHAL KHK'si olarak kabul eder ve yargı denetimine tabi tutmaz. Ancak bir KHK, OHAL'in gerekli kıldığı durumların dışındaki konuları düzenlerse, OHAL KHK'si olma niteliğini yitirir ve yargı denetimine tabi hale gelir.

Örneğin, Anayasa Mahkemesinin (AYM) 1991'de verdiği iki kararda bu konu ele alınmıştır. AYM Bakanlar Kurulu'nun bir metne *“Bu bir OHAL KHK'sidir”* demesinin, o metni otomatik olarak/doğrudan OHAL KHK'si yapamayacağını belirtmiştir. AYM'ye göre, *“Anayasa-*

nın 148. maddesinin biçim ve öz yönünden Anayasa'ya uygunluk denetimi dışında tuttuğu KHK'lar 'olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda' çıkartılan KHK'lardır. AYM'nin çıkartılan bir OHAL KHK'sının bu niteliği taşıyıp taşımadığını belirlemesi ve eğer bu niteliği taşıyorsa uygunluk denetimi yapması zorunludur." (E:1990/23, K:1991/1, Karar Tarihi: 10.01.1991) demektedir.

Ancak AYM 2016 yılında bu görüşünü kısmen değiştirdi. 668 Sayılı OHAL KHK'sinin bazı maddelerinin iptali ve yürürlüğünün durdurulması ile ilgili olarak açılan davalarda, AYM çelişkili olarak, bir yandan "temel hak ve özgürlüklerin olağan dönemlere göre daha fazla sınırlandırıldığı olağanüstü dönem KHK'larının da bir hukuk devletinde Anayasa'ya uygunluk denetimine açık olması gerektiği söylenebilir" der. Ama diğer yandan, bu durumun yargısal denetime istisna getiren anayasal hükümlerinin varlığını ve uygulanmasını etkilemeyeceğini" belirtir.²

AYM, Anayasanın 148. maddesini istisna hükmü olarak görür ve bu maddenin varlığı nedeniyle, AYM'nin hiçbir koşulda OHAL dönemindeki KHK'lerin yargısal denetimini yapamayacağını söyler. AYM, "Anayasanın, anılan düzenlemelerin herhangi bir ad altında yargısal denetime konu yapılması bakımından Anayasa Mahkemesine bir yetki tanımadığını" belirterek "yetkisizlik" gerekçesiyle davayı reddetti. Bu kararla, KHK'lerin AYM tarafından denetlenmesi olanağı kalmadı (E: 2016/166, K: 2016/159, Karar Tarihi: 12.10.2016).

AYM'nin içtihadındaki bu değişiklik yürütmeye büyük bir alan açtı. Bu karardan sonra Meclisin devre dışı bırakılarak, ülkenin KHK'ler ile idare edebilmesinin önü açıldı. OHAL ile ilgili olsun olmasın (Varlık Fonu, Adli Tıp, Bankacılık Kanunu, Seçim Kanunu vb.) her konuda KHK çıkarılır hale geldi. Bu kararla, AYM, siyasi iktidara idari anlamda sınırsız bir

²Daha fazla hukuki değerlendirme için bkz.

Altıparmak, K., Demirkent, D., Sevinç, M. (2018) ATİPİK KHK'LAR ve DAİMİ HUKUKSUZLUK: ARTIK YASALARI İDARE Mİ İPTAL EDECEK? http://www.ihop.org.tr/wp-content/uploads/2018/03/Atipik_OHAL_-KHKleri-1.pdf

Altıparmak, K., Demirkent, D., Sevinç, M. (2018) ATİPİK KHK'LAR ve DAİMİ HUKUKSUZLUK: OHAL KHK'sı ile erkeği kadın, kadını erkek yapamazsınız! http://www.ihop.org.tr/wp-content/uploads/2018/04/Atipik-OHAL-KHKleri_II-1.pdf

yetki tanıyarak, ekonomik, politik tüm konularda yargı denetimi olmaksızın kararlar uygulamaya konuldu.

Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu

20 Temmuz 2016 tarihinde ilan edilen OHAL'in ve bu kapsamda çıkartılan OHAL KHK'lerinin Anayasa'nın öngördüğü düzenlemelere uygunluğu ve yerindeliği konusu elbette hukuksal açıdan tartışılmaya devam edecektir. Ancak gerek Anayasa, gerek 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) açısından bu kararnamelerin kendisi ve sonrasında işletilen süreç trajikomik bir içerik taşımaktadır.

Bilindiği gibi ihraç kararnameleri sonrasında kamudan ihraç edilenler hukuki çerçevede üç temel yola yöneldiler. Birincisi; Anayasa Mahkemesi'ne başvuru yolu; ikincisi, idari mahkemelere dava açma yolu; üçüncüsü, AİHM'e başvuru seçeneği idi. İç hukuk yolu olarak sayılan ilk iki yolun kapalı olduğu bilindiğinde üçüncü yol olan AİHM'e başvuru yolu son derece makul ve kabul edilebilir bir yol olarak görüldü. Ancak AİHM kendisine yapılan başvuruları bekletme yoluna gitti. İster siyasi nedenlerle olsun, ister başvuru sayısının büyüklüğü gibi idari gerekçelerle olsun, AİHM kendini inkâr edecek bir yöntemi benimsemiş oldu (Nitekim AİHM öğretmen Gökhan Köksal'ın başvurusunu bekleterek, bu başvuru hakkında OHAL Komisyonu kuruluşu sonrasına karar verdi. Kararda, başvuru döneminde iç hukuk yolları kapalı olduğu gerçeğine göz ardı ederek, çok sonradan kurulan OHAL Komisyonu'nu gerekçe gösterdi ve iç hukuk yollarının tüketilmesi gerektiği savıyla bu başvuruyu reddetti. Oysa başvuru döneminde ortada tüketilecek bir iç hukuk yolu yoktu).

Bu tutarsızlığın farkında olan AİHM hızla yeni bir iç hukuk yolu yaratma arayışına girdi. Hükümet yetkilileri ile AB Konseyi arasında yürütülen görüşmeler sonucunda, 9-10 Aralık 2016 tarihinde yapılan Venedik Komisyonu 109. Genel Kurulunda, "15 Temmuz 2016 başarısız darbe girişimi sonrasında çıkarılan 667 ilâ 676 sayılı Olağanüstü Hal kanun hükmünde kararnameleri hakkında görüş"ü kabul etti.

Görüşün 220. Paragrafında: "Venedik Komisyonu, sorunun boyutu göz önünde bulun-

durulduğunda görevden alınmış tüm kamu görevlilerinin mahkemeye başvuru haklarının tamamen derhal yeniden devreye sokulmasının imkânsız olmasa bile zor olabileceğini anlayışla karşılamaktadır. Dolayısıyla geçici (ad hoc) bir çözüme ihtiyaç duyulabilir.”

221. Paragrafta: “Anayasa Mahkemesinin, olağanüstü hal kanun hükmünde kararnamele-
rinin anayasaya uygunluğunu değerlendirme yetkisini sınırlamaksızın Venedik Komisyonu
Türk resmi makamlarını diğer seçenekleri gözden geçirmeye davet etmektedir - örneğin
kamu görevlilerinin görevden alınmalarıyla ve ilintili diğer tedbirlerle ilgili münferit vaka-
ların incelenmesinden sorumlu özel bir geçici kurul oluşturulması gibi. Türk resmi makam-
larına Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği tarafından benzeri terimlerde bir teklif yapılmış
olup Venedik Komisyonu, başvurulacak yolun bu olduğuna inanmaktadır.”

228. Paragrafında: “Venedik Komisyonu, kanun hükmünde kararnamelerle doğrudan gö-
revden alınmış kamu görevlilerinin ve kanun hükmünde kararnamelerle tasfiye edilmiş tü-
zel kişiliklerin mahkemeye başvuru haklarının olmamasından ise bilhassa endişe duymak-
tadır. Eğer kamu görevlilerinin mahkemeye başvuru haklarının tamamen yeniden devreye
sokulması uygulama açısından mevcut koşullarda imkânsızsa Türk resmi makamları, tüm
vakaların kişiye özgü ele alınmasına ve sonuç olarak görevden alınmış olan kişilere “ken-
dini savunma fırsatı” vermesine imkân tanıyacak alternatif yasal mekanizmalar üzerine
düşünmelidir. Venedik Komisyonu, bireysel görevden alma davalarının incelenmesi için
sonradan yargı denetimine tabi bağımsız bir geçici (ad hoc) kurul oluşturulmasıyla ilgili
olarak Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği tarafından yapılan teklifi desteklemektedir.”

Bu “Görüş” çerçevesinde 23 Ocak 2017 Tarih ve 29957 Sayılı Resmi gazetede yayımlanan
685 Sayılı KHK ile “Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu” kuruldu. 2 Yıl süre ile
görev yapacak olan Komisyonun “Çalışmasına İlişkin Usul ve Esaslar” 2 Temmuz 2017
Tarihli 30122 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazetede yayımlandı. Komisyonun görev süresi
26.12.2019 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 2019/443 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile
7075 sayılı Kanunun 3 üncü maddesi uyarınca bir yıl süreyle uzatılmıştır.

Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu, bünyesinde bulunan 80’i raportör (hâkim,

uzman, müfettiş) olmak üzere toplam 250 personelin çalışmaları sürdürdüğünü aktarmaktadır.

OHAL kapsamında yayımlanan KHK'ler ile 125.678'i kamu görevinden çıkarma (3.213 rütbe alma, 270 yurtdışı öğrencilikle ilişiği kesilme, 2.761 kurum ve kuruluş kapatma) olmak üzere toplam 131.922 işlem gerçekleştirilmiştir.

22 Aralık 2017 tarihinden itibaren karar verme sürecine başlamış olan Komisyona yapılan başvuru sayısı 126.300'dür. 27/03/2020 Tarihi itibariyle sonuçlandırılan başvuru sayısı, 11.200'ü kabul, 93.900'ü ret olmak üzere, toplam 105.100'tür; incelemesi devam eden başvuru sayısı 21.200'dür. Kabul kararlarından 57'si kapatılan (dernek, vakıf, öğrenci yurdu, televizyon kanalı, gazete) kuruluşların açılmasına ilişkindir. Buna göre, Komisyonun karar vermeye başladığı tarihten itibaren 27 aylık süre içerisinde toplam başvuruların yüzde 83'ü hakkında ancak karar verilmiş bulunmaktadır.

Aşağıda sunulan bu gerekçeler ve sorunlarla beraber, "AİHS, Avrupa sosyal Şartı, BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, ILO'nun 111 ve 158 sayılı sözleşmeleri uyarınca Komisyonun ve Türkiye İç Hukukunun etkili olmadığını" (KESK, 2018) kabul etmesi gerekmektedir.

OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonu derhal lağvedilmelidir. Çünkü bu komisyon etkili ve doğru bir hukuki yol değildir ve bu nedenle adalet hakkı ihlal edilmektedir.

- Kuruluş biçimi bakımından sorunludur, komisyon lağvedilmelidir. Bu komisyon temelde bir yargı organı olmayıp, idari bir yapıdır ve dolayısıyla hukuki olarak kanun hükmünde kararnameleri denetleyemez. Esasen Anayasa Mahkemesi'nin denetleme yetkisini ikame etmeye dönük bir hukuki oluşumu sorunlu yapıdır, sonuç olarak komisyonun bu hukuki temelden yoksun kuruluş biçimi nedeniyle lağvedilmesi gerekmektedir.
- Komisyon, siyasi iktidardan bağımsız karar üretmediği için lağvedilmelidir. Otoriter siyasal iktidarın, hala kamu görevlilerin görevden ihraç etme ve görevden alma yetkilerini diri tuttuğu ve yargının bu süreçten azade olmadığı göz önüne alındığında

yargının bağımsızlığı söz konusu değildir; bu bağlamda yargının hukuki kararlar üretmesi pek mümkün olamamaktadır. OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonu üyelerinin de Venedik Komisyon görüşüne aykırı olarak Cumhurbaşkanlığı'nın kararı ile görevden alınabileceği göz önünde tutulduğunda, komisyon siyasi olarak tarafsız ve bağımsız çalışarak, bu izlekte karar üretme olanağı bulunmamaktadır.

- Hukuki kurallar ve işleyiş bakımından sorunlu olan Komisyonun bir yargı yoluymuşçasına işlemesi sorunludur. Komisyonun hangi ilke ve kuralları temel alarak karar ürettiği belirsizdir. Öte yandan, “Komisyon kararlarında subjektif olarak değerlendirilebilecek ‘iltisaklı olma’ halini göz önüne aldığından, devlet istihbarat örgütlerinden gelen bilgiye göre hareket etmektedir. Silahların eşitliği ilkesine aykırı olarak başvuru sahiplerinin hiçbir aşamada ne ile suçlandıklarını bilmeden, aleyhlerine olan delilleri görmeden ve savunma haklarını kullanmalarına olanak tanınmadan Komisyon başvuruları neticelendirmektedir” (KESK, Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği'ne hitaben yazı; 2018).
- Etkisizliği bakımından komisyon lağvedilmelidir. Komisyon icadı ile birlikte uluslararası hukuki yollara başvuru yolu kapatılmıştır.
- Her yıl görev süresi uzatılarak işleyemeye devam ettirilen Komisyonun çalışması hakkında da herhangi bir süre sınırı bulunmamaktadır. Bu belirsizlik ve keyfilik durumu da ayrıca yargıya başvurma hakkını ihlallini daha da katmanlaştırmaktadır. KESK'in (2018) değerlendirmesine göre, Komisyonun karar verme süresi ve Özel yetkili Ankara İdare Mahkemesi'nin ve akabindeki iç hukuk yollarının çalışma süreleri göz önüne alındığında, kararın AİHM önüne gelmesi en az altı yıl alacaktır. Bu durumda kamu görevinden ihraç edilenlerin adeta birer medeni ölü olarak yaşamalarının beklenmesi insan haklarına aykırıdır.
- Komisyon kurulması gündeme gelmeden önce çıkarılan KHK'ler ile gerçekleştirilen ihraç işlemlerinin iptali talebiyle İdare mahkemelerinde görülen davalar incelemesizin ret ve/ya ret kararları verilerek davaları komisyona iletilmiştir. Sonuç olarak, ihraç edilen kişilerin başvurularıyla başlatılmış yargı süreçleri birkaç adım (zamansal olarak da ortalama beş yıl süre ile) geriye götürülmüştür ve nasıl, ne zaman, neye göre karar vereceği belli olmayan komisyona başvuru zorunlu tutularak bir belirsizliğe ve gayri-hukukiliğine sevk edilmiştir.

- Komisyon kararlarına karşı, kararın tebliğinden itibaren altmış gün içinde Hâkimler ve Savcılar Kurulunca belirlenen Ankara idare mahkemelerine, kişinin en son görev yaptığı kurum veya kuruluş aleyhine, komisyon kararının iptali talebiyle dava açılabileceği kurullaştırılmış olup, bu çerçevede belirlenen idare mahkemelerinde davalar görülmektedir. Ancak komisyonun verdiği ret kararları hukuka uyarlı olmayıp, sorunlarla doludur. Komisyon ret kararının iptali talebiyle açılan davalardan da anlaşıldığı üzere, komisyon kararı sonrası devam eden hukuki süreçlerde de etkili ve hukuki karar üretilmemekte, çoğunlukla da davalar karara bağlanmamakta, süre yönünden etkili hukuki bir işleyiş bulunmamaktadır. Davalarda “gizlidir” ibareleri ile davacıların ve müvekkillerin erişemediği dosyalar bulunmakta olup, savunma hakkı ihlalleri davalar sürecinde de sürdürülmektedir. En önemlisi, Komisyonca yapılan değerlendirmelerin (karara bağlanan dosyalardan görüldüğü üzere) OHAL konusu ve OHAL’e özgü durumlarla ilişkisiz olarak somutlaşmış olmasıdır. İptali talep edilen konunun OHAL amacı ile illiyet bağının değerlendirme dışı bırakılmış olması, komisyonun temel değerlendirme kistasının açıkça sorunlu olduğunu ve esasen siyasi olarak karar aldığını göstermektedir.

Bu temel değerlendirmelere ek olarak, Türkiye İnsan Hakları Davalarına Destek Projesi kapsamında yayınlanan “Türkiye’de Adalete Erişim Mümkün mü? Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu`na Dair Değerlendirme Raporu”³ durumu ve sorunları belgeler niteliktedir. Bu raporda OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonu incelenmiştir: Komisyonun kuruluş biçimi, kuruluşuna dayanak olan uluslararası kararlar, uluslararası hukukta “etkili hukuk yolu” kavramı tartışması, komisyonun kuruluşu ve işleyişiyle beraber Komisyonun karar verdiği 193 karara ek olarak, karar verilmeyen 71 başvuru da analiz edilmiştir. Sonuçta (2019: 42) “gerek Komisyon`a dair yasal düzenlemelerden ileri gelen yapısal sorunlar, gerekse de Komisyon`un bugüne kadar geliştirdiği uygulama ışığında Komisyon, etkili bir başvuru yolu olarak” değerlendirilemeyeceği ifade edilmiştir. Rapora göre, “Bunun da

³Türkiye İnsan Hakları Davalarına Destek Projesi, (2019) “Türkiye’de Adalete Erişim Mümkün mü? Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu`na Dair Değerlendirme Raporu”, <https://www.turkeylitigationssupport.com/blog/2020/1/6/turkiyede-adalete-eriim-mumkun-mu-olaanustu-hal-lemeleri-ncelme-komisyonuna-dair-deerlendirme-raporu>

ötesinde başvuru usulündeki adaletsizlikleri önlemeye yönelik temel güvencelerin yokluğu, verilen kararların keyfi olduğu ve sürecin her türlü şeffaflıktan yoksun yürütüldüğü anlamına gelmektedir” denilmektedir.

Sürelileştirilmiş OHAL hali

OHAL kaldırıldığı halde OHAL uygulamaları, OHAL KHK'lerinin hükümleri devam etmektedir. Bu durum başlı başına bir ihlal anlamı taşımaktadır. Sürelileştirilmiş OHAL hali ile birlikte otoriteryanizm daha da artmaktadır. OHAL uygulamalarının kanıksanması ve yerleşik hale gelmesi, OHAL KHK'leri ile ihraç edilenlerin dört yıla yakın bu süre içinde hala yargıya dahi başvuramamış olma hallerinin olağanlaştırılması çok kritik bir siyasal ve toplumsal soruna işaret etmektedir.

Bu durumun, bu bakış açısının ivedilikle kırılması ve geriletilmesi gerekmektedir. Bunun için de bu çerçevede mücadeleyi yeniden örmek ve güçlendirmek gerekmektedir.

Özetle, OHAL üzerinden yaklaşık dört sene geçmiş olmasına karşın, OHAL KHK'lerinin iptali ve ihraç edilen kamu emekçilerinin haklarını geri alabilmesi için başvurabilecek etkili bir yargı yolu bulunmamaktadır.

2.1. Hukuki Sorunlar

Yukarıda da belirtildiği üzere, OHAL KHK'leriyle kamu görevinden ihraç etme işlemi en temelde bir hukuk sorunsalıdır. TMMOB KHK Çalışma Grubu'nun Diyarbakır, İstanbul, İzmir illerinde yapılan yerel çalıştaylarında, Ankara'daki genel katılımlı toplantıda ve çalışma grubu toplantılarında öne çıkan sorunlar şu şekilde özetlenebilir.

2.1.1. Hukuki açıdan ülkenin farklı yerlerinde farklı uygulamalar olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum hukukun keyfi bir şekilde uygulandığını göstermektedir. Özellikle ülkenin batısı ve doğusunda uygulanan hukuki müdahaleler ve ardından yaşananlar farklı boyutlar taşımaktadırlar. Bölgede ihraçlar öncesinde de baskılar, gözaltılar, tutuklamalar sürerken,

OHAL uygulamaları ve yerel yönetimlere atanan kayyum kararları ile iş yerinde baskı, zorlama ve mobbing daha da yaygınlaşmış; değişik kaygılarla pek çok kişi daha pasif bir durumda bulunmak zorunda kalmıştır.

2.1.2. İhraç sürecinde ve sonrasında kurum amirlerinin kurum içi otoriteleri artmıştır. Zira çalışanların kamu görevinden çıkarılması önerisi ve kararını birim amirlerinin veriyor olmasının yarattığı korku ve kaygılar mühendislerin, mimarların ve şehir plancılarının mesleki bağımsızlığını ortadan kaldırmış; onlara baskı ile neredeyse her türlü iş yaptırılır olmuştur. Hatta işler kamu yararına olmasa ya da hukuka aykırı olsa da gerçekleştirilir hale getirilmiştir. İhaleler - kontrollükler - inşaat kabulleri - kontrol-kabul heyetlerindeki işlemler - hak edişler vb. konularında usulsüzlüklerin ve denetim sorunlarının sağlıklı yapılaşma ve kentleşmeye neden olması kaçınılmazdır.

2.1.3. Meslek insanlarının politik kimliklerinin baskılanması, sendikal faaliyetlerin gerilemek zorunda kalması, temel örgütlenme haklarından yoksun bırakılması ve toplumsal olarak itibarsızlaştırılmaya çalışılması da hukuki açıdan önemli bir sorun alanını oluşturmaktadır.

2.1.4. Yerel yönetimin çeşitli kademelerine seçimi kazanan Meclis üyeleri ve Belediye başkanlarına mazbatalarının verilmemesi de ayrı bir hukuksuzluk sorunudur. Mazbata alamayanlar arasında TMMOB'a bağlı odalarda üyeliği ve yöneticilik görevi olan meslektaşlarımız da bulunmaktadır.

2.1.5. Akademisyenlere açılan ağır ceza davaları ve tutuklanan öğretim elemanları da hukuki sorunların bir başka yönünü oluşturmaktadır.

KHK'ler ile kamu görevinden çıkarılan akademisyenler nezdinde tüm akademi baskı altına alınmaya çalışılarak, akademik özerkliğe dair ciddi bir müdahale gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte hatırlanacağı üzere, Türkiye akademisi geçmişteki darbe dönemlerinde yine önemli saldırıların hedefi olmuştur ve her tasfiye sürecinden sonra geri dönülmez kayıplar vermiştir. Bu tasfiyeler neticesinde neredeyse bir nesil kaybedilmiş; hem bilim ve eğitim hem öğrenciler hem de Türkiye'nin geleceği büyük zarar görmüştür. Yine Türkiye

akademisi için benzer sorunların oluştuğu; oluşan zararların daha da artacağı ve derinleşeceği izlenmektedir. Açıkça, KHK'ler marifetiyle kamu görevinden çıkarma işlemleri kamuya, topluma ve üçüncü kişilere zarar vermektedir.

“Barış için Akademisyenler” davası ise şu şekilde gelişti. 11.01.2016 tarihinde kamuoyu ile paylaşılan *“Bu suça ortak olmayacağız”* başlıklı bildiriye imza atan akademisyenler yaşadıkları ve/ya çalıştıkları illerde ilk olarak gerek legal yetkililer gerekse de illegal kişiler tarafından hedef gösterildi. Hedef göstermeler akademisyenleri bir basın açıklaması yapmak durumunda bıraktı. Bu açıklamayı yapan dört akademisyen basın açıklaması gerekçesiyle yaklaşık iki ay kadar tutuklu kaldı. 5 Aralık 2017’de bu dört akademisyene ek olarak imzacı akademisyenlerden 822 barış akademisyenine dava açıldı. Bunlardan 722 kişinin duruşmaları görüldü. Akademisyenler İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli, Diyarbakır gibi illerdeki ağır ceza mahkemelerinde üç adli yıl boyunca gasp edilen haklarını geri alabilmek için savunmalar yaptılar. Ancak her dava hapis cezasıyla sonuçlandı. 146 akademisyen 1’er yıl 3’er ay; 18 akademisyen 1’er yıl 10’ar ay 15’er gün; 8 akademisyen 1’er yıl 6’şar ay; 2 akademisyen 1’er yıl 6’şar ay 22’şer gün; 17 akademisyen 2 yıl 3 ay; 7 akademisyen 2 yıl 6 ay; 5 akademisyen 2 yıl 1 ay; 1 akademisyen 3 yıl olmak üzere davası sonuçlanan toplam 204 akademisyen hapis cezasına mahkum oldu. Hapis cezası verilen akademisyenlerden bir kısmı davayı Anayasa Mahkemesi’ne taşıdı. Bu arada hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını kabul etmeyen ve cezası da ertelenmeyen bir akademisyen iki buçuk ay tutuklu kaldı.

26 Temmuz 2019’da AYM bireysel başvurulara ilişkin kararını açıkladı. Ardından mahkemelerden Anayasa Mahkemesi kararı doğrultusunda peş peşe beraat kararları geldi. Ancak beraat eden akademisyenler işlerine iade edilmediği gibi, işlerinden edildikleri süreçten bugüne doğan hak ihlallerine ilişkin maddi ve manevi zararları da halen tazmin edilmedi. Öte yandan 22 Mayıs 2017’de göreve başlayan OHAL İnceleme Komisyonu’nun kabul ettiği başvurular arasında hiçbir barış akademisyeni yer almadı.

2.1.6. KHK’li akademisyenlerin sonradan öğrenci olarak eğitimlerine devam etmek istedikleri üniversitelerde öğrenciliklerinin engellenmek istenmesi, bilimsel dergilerde çalışma-

larının yayınlanmaması, kongrelerde sunuş yapmalarının engellenmesi, kitaplarda yazarı oldukları bölümlerin çıkarılması gibi durumlar ihraç edilmiş akademisyenlerin karşılaştığı hukuksuz işlemlerden bazılarıdır.

2.1.7. Yerel yönetimlerde sözleşmesi fesih edilenler ise açtıkları davaları kazanmalarına rağmen güvenlik soruşturmaları gerekçe gösterilerek işe başlatılmamışlardır.

2.1.8. SGK çıkış kodu olan ve “KHK ile İhraç Edilmiştir” ibaresinin yer aldığı 36 kodunun yarattığı özelerde bile iş yapamama, mesleki mağduriyet yaratmasının yanı sıra, aynı kodun cemaat suçlamalarından yapılan ihraçlar için de kullanılabilir olması da ayrıca sorun oluşturmaktadır.

2.1.9. OHAL KHK’lerinde kamu görevinden ihraç etmeyi karara bağlayan maddelere ek olarak *“Bu kişiler hakkında bakanlıkları ve kurumlarınca ilgili pasaport birimine derhal bildirimde bulunulur. Bu bildirim üzerine pasaport birimlerince pasaportlar iptal edilir”* ibaresiyle ihraç edilen kişilerin şahsi pasaportları dâhil olmak üzere tüm pasaportları iptal edilmiştir. Sonuç olarak, OHAL KHK’lerinin yayınlanmasıyla birlikte ihraç edilen kişilerin sadece çalışma hakları ihlal edilmemiş, aynı işlemle bir diğer temel haklarından biri olan seyahat etme özgürlüğü hakları da ihlal edilmiştir. “Tedbir” adı altında yapılan bu uygulama Anayasa’nın 23. maddesi ile koruma altında olan seyahat ve yerleşme hürriyetinin ihlalidir. Siyasi iktidar istisnai olarak elde ettiği güçle OHAL süresince OHAL süresi ve amacını aşarak, ihraç edilenleri hiçbir yargı kararı olmaksızın veyahut soruşturma olmaksızın kişilerin pasaportlarını iptal ederek seyahat hakkını ihlal etmiştir.

Pasaport iptalleri, bir başka deyişle pasaport tahditleri ile ilgili yasal değişikliğe gidilmek durumunda kalınmıştır. 24 Ekim 2019 tarih ve 30928 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren, kamuoyuna yargı reform paketi olarak açıklanan 7188 Sayılı Kanunun 2. Maddesinde pasaportlara ilişkin yeni bir yasal düzenleme yapılmış, 5682 Sayılı Pasaport Kanununa Ek Madde 7 eklenmiştir. Buna göre 6749 sayılı Kanunun 5. Maddesi uyarınca pasaportları iptal edilenler ile haklarında pasaport verilmemesine yönelik idari işlem tesis edilmiş olanlardan haklarında aynı nedenlerden dolayı; devam etmekte olan herhangi bir

idari veya adli soruşturma veya kovuşturma bulunmayanlara, kovuşturmaya yer olmadığına, beraatına, ceza verilmesine yer olmadığına karar verilenlere, başvuruları hâlinde kolluk birimlerince yapılacak araştırma sonucuna göre İçişleri Bakanlığınca pasaport verilebilir, hükmü getirilmiştir.

Böylece ihraç edilen birçok kişi başvuru yaparak pasaportlarındaki tahditleri kaldırabilmiştir. Ancak bu noktada vurgulamak gerekir ki, seyahat özgürlüğü ancak yargı kararı ile sınırlandırılabilir iken, bu sınırlamanın OHAL KHK'leri ile ihraç edilenler için kolluk birimlerinin, illerdeki emniyetin terörle mücadele şubesinin başkanlığında kurulan komisyonlarca yapılan/yapılacak araştırmaya göre verilebileceği uygulamaya konmuştur. Yargının yetkisi, bu yasa değişikliği ile beraber emniyete devredilmiştir. Bu husus temelde Anayasa'ya aykırıdır. Buna ek olarak, emniyetin nasıl bir araştırma yaptığı ve ne kadar süreliğine yaptığı belirsiz olup, bu durum kural dışılaşmıştır. Bu da ilkesel olarak hukuk kurallarına aykırıdır. Bu uygulama her ne kadar belirli bir kesim için sonuç alıcı, çözüm getirici olsa da bu hukuki değişikliğin yeni hukuki sorunları da beraberinde getirdiğini belirtmek gerekir. Öyle ki, kişilerin başvurularına ret kararları da verildiği bilinmektedir. Bu durum karşısında yeni hukuki mücadele yollarının üretilmesi gerekecektir.

Bu süreçte, yukarıda bahse konu olan 6749 sayılı Kanunun 5. Maddesi yürürlüğe girmeden önce de, ihraç edilen kişilerin pasaportlarındaki tahditlerin kaldırılması talebiyle yaptıkları başvuruya ret yanıtı almaları üzerine açılan, idari yargıda görülen davalar bulunmaktadır. Aslolan, bu davalardaki hukuki karar ve değerlendirmelerdir. Hiçbir kolluk kuvvetinin araştırmasını talep etmeksizin mahkemece bu ihlal tespit edilmiş ve yargı kararı ile bu gayri-hukuki yasak sona erdirilmiştir. Bu davalardan birine ilişkin mahkeme kararı aşağıda paylaşılmaktadır.

- Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi Esas no: 2019/1597 Karar no: 2019/1701 ile görülen davada *“Yapılan incelemede; 675 sayılı KHK uyarınca davacının adının KHK'ye ekli listede yer alması nedeniyle herhangi bir işleme gerek kalmaksızın kamu görevinden çıkarıldığı, 01.11.2016 tarihli davacının görevli olduğu, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı yazısı ile Ankara İl Emniyet Müdürlüğüne bildirildiği, aynı*

KHK'nin 1 nci maddesinin 2 fıkrasına göre davacının pasaportunun iptal edildiği ve davacı hakkında 675 sayılı KHK'nin 1 nci maddesi uyarınca pasaportuna iptal şerhi konulduğu anlaşılmaktadır.Bu durumda; davalı idarece davacının yurt dışına çıkışını engelleyecek somut, kabul edilebilir bir hukuki bilgi ve belge sunulamaması ve davacının pasaportuna konulan tahdit şerhinin 2016 yılından itibaren bulunması karşısında bu durumun davacının anayasal hakkı olan seyahat hürriyetinin engellenmesi sonucunu doğurabileceği ve mahkemece verilmiş bir karar olmaksızın davacının yurt dışına çıkma hürriyetinin kısıtlanmasına olanak bulunmaması gözetildiğinde davanın reddi yönünde karar veren İdare Mahkemesi kararında hukuka uyarlık bulunmamaktadır.” Denilerek 09.10.2019 tarihinde dava konusu işlemin iptaline hükmedilmiştir (Akyazılı Kararı, 2019).

2.2. Ekonomik Sorunlar

2009 sonrasında giderek hissedilen ekonomik ve toplumsal krizin siyasal sorunlarla birleşmesi, OHAL sürecini doğurmuştur. Bu süreç sermaye birikiminin “sorunsuz” yürümesini sağlayacak koşulları yaratmış görünmektedir. Sermaye sistemi ile mevcut iktidar ayakta kalabilmek, ömrünü uzatmak, egemenliğini devam ettirmek için “bildik” araçları devreye sokmuşlardır. Emekçiler üzerindeki baskıyı artırmak, grev yasakları / ertelemeleri, her türlü muhalefetin susturulması bu “araçların” bazılarıdır.

Bu süreçte derinleşen ekonomik kriz, artan hayat pahalılığı, yüksek vergiler, işsizlik, vb. toplumu derinden etkilemiş; toplumsal travmalara sebep olmuştur. Temel ihtiyaç giderleri arasında yer alan gıda, elektrik, su, doğalgaz fiyatları kontrolsüz biçimde artmıştır. Bugün dört kişilik bir ailenin açlık sınırı 2.390 lira, yoksulluk sınırını ise 6.610 liraya yükselmiştir. Buna karşılık sermaye güçlerinin belirlediği asgari ücret 2.020 liradır. 2014'ten bu yana Türkiye'nin milli geliri de kan kaybetmiş; son beş yılda 202 milyar dolar eriyerek, 2013'te 950 milyar dolardan 2019'un ilk üç ayında 748 milyar dolara düşmüştür.

Türkiye'de işsizlik de muazzam seviyelere ulaşmış durumdadır. Bugün her üç gençten biri işsizdir ve iş aramaktadır. 2013'te yüzde 9 olan işsizlik 2015'ten itibaren çift haneye

ulaşmıştır. Ağustos 2019'a ilişkin Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre Türkiye genelinde işsizlik oranı geçen yılın aynı dönemine göre 2,9 puan artışla yüzde 14'e çıkmıştır. Bu bir yıllık dönemde Türkiye genelinde 15 ve daha yukarı yaştakilerde işsiz sayısı 980 bin kişi artarak 4 milyon 650 bin kişiye yükselmiştir. OHAL döneminden işten atılanlar ve KHK ile kamu görevinden ihraç edilenler de işsizler ordusuna katılmıştır. Gelgelelim bu kesimin büyük çoğunluğu iş bulma umutları kalmadığından ve ihraç edilmenin getirdiği çeşitli sınırlılıklar yüzünden iş başvurusunda bulunamadıkları için, resmi işsizlik rakamlarında görünmemektedir.

OHAL kararnameleri ile çalıştıkları kurumlarından ihraç edilen TMMOB üyesi mühendis, mimar ve şehir plancılarının yaşamış oldukları sorunların başında ekonomik sorunlar gelmektedir. İşsizliğin sürekli yükselen fiyatlarla birleştiği kriz koşullarında temel ihtiyaçları karşılamak bile hayli güçtür. Bu grubun ekonomik sorunları TMMOB bünyesinde yapılan çalıştaylar, anket çalışması ve bizzat çalışma grubu üyelerinin deneyimlerinden yola çıkarak ele alınmıştır.

Anket ve çalıştaylarda göze çarpan olgulardan biri, kamu görevlerinden ihraç edilen mühendis mimar ve şehir plancılarının yaş ortalamasının 25 ila 50 yaş arasında olmasıdır. Yani bu kitle, mesleğe kamuda yeni başlayanlar ile emekliliği yaklaşanları da içeren geniş bir yelpazedir. Ekonomik sorunları da esas olarak bu iki kesimin ihtiyaçları belirlemektedir. Bu sorunları şöyle sıralayabiliriz:

2.2.1. Ekonomik sorunların başında iş/işsizlik sorunu gelmektedir. İhraç edilen TMMOB mühendis, mimar ve şehir plancılarının yurt içinde kamusal hizmet niteliğindeki işlerde çalışmalarına izin verilmediği gibi, bu grup özel şirketlerde de iş bulamaz hale gelmiştir. İşsizliğe mahkûm edilen bu kitlenin yurt dışı iş olanaklarını kovuşturması da olanaklı değildir. Zira yurt dışına çıkış yasakları ve pasaport üzerindeki tahditler nedeniyle yurt dışında çalışabilmeleri de söz konusu değildir. KHK'li ihraçların yakın çevreleri de bu hukuksuzluktan nasibini almış, pek çoğunun yakınının kamuda çalışmasının önüne çeşitli engeller çıkarılmıştır. Sadece kamuda değil özel sektördeki iş yaşamları da olumsuz etkilenmiş, mevcut işlerini sürdürürken dahi baskı görmüşlerdir. Hatta boşanmış eşlerin bile KHK'li

eski eşleri nedeni ile baskı görmüş olduğunu da belirtmek gerekir.

2.2.2. Mesleki sorunlar bölümünde etraflıca ele alacağımız gibi, bu süreçte çeşitli meslek sertifikalarının iptal edilmesi ve birliktelik yapmalarının engellenmesi de ihraç mühendis, mimar ve şehir plancılarının gelir getirici faaliyetlerde bulunmalarının önünde engel teşkil etmektedir.

2.2.3. KHK'li akademisyenler için de iş olanakları ortadan kaldırılmıştır. Özel üniversitelerde ders vermeleri mümkün değildir. Kapatılan vakıf üniversitelerinde görev yapan öğretim görevlileri 15 Temmuz'dan sonra okullarına girememiş, çalıştıkları aya ait maaşlarını alamamış, tazminatlarından dahi olmuşlardır.

2.2.4. İhraç edilen mühendis, mimar ve şehir plancıları bütün bu kısıtlamalar sonucu ya hiç iş bulamayıp aile desteği ile ayakta kalmaya çalışmış ya da yaşamlarını idame ettirmek için kendi uzmanlık alanları dışında kısa süreli, sigortasız ve güvencesiz işlerde çalışmak zorunda kalmıştır. Uzmanlığı ve bilgisi olmayan işlerde çalışmaları zaman zaman iş kazalarına yol açmış; hatta iş kazaları sonucu yaşamını yitiren meslektaşlarımız olmuştur. İş bulamayıp aile desteği ile ayakta kalan, hatta evsiz kalıp aile bireylerinin yanına sığınan, iş bulamadığı için intihar eden, cezaevinde hastalıktan dolayı yaşamını yitirenler olmuştur.

2.2.5. Bir diğer sorun emekliliktir. Bu husustaki hukuksuz uygulamalardan biri, iş yaşamında emeklilik yaşını ve hizmet yılını doldurup, emekli olmaya hak kazanmış kamu çalışanının emeklilik dilekçelerinin OHAL sürecinde kurum amirlerince kabul edilmemiş olmasıdır. Bu insanların emekli olmaları engellenmiştir. İhraç edilen memur prim eksikliğini SGK'lı bir işte çalışarak tamamlayabilmektedir. Sigortalı bir işte çalışarak, 25 yılını tamamlayan kamu emeklisine Emekli Sandığı tarafından maaş bağlanabilmekte, ancak emekli ikramiyesi ödenmemektedir. Yasa hükmü gereği, ihraç edilen memur hizmet birleştirilerek emekli ikramiyesi alamamaktadır. SSK ve memuriyet hizmetlerinin birleştirilmesi ile emekli olduğunda, emekli ikramiyesi SGK tarafından ödenmemektedir. Bunun için emsal kararları göstererek dava açmak gerekli hale gelmiştir.

2.2.6. Bir diğere sorun ev, otomobil, sağlık giderleri, hatta çocukların okul taksitleri için alınmış olan / ihtiyaç duyulan tüketici kredileridir. Günümüzde gündelik ihtiyaçları karşılamak bile giderek borçlanmayla yürümektedir. İhraç ve işinden olmuş meslektaşlarımız için kredi sorunu çok katmanlı bir soruna dönüşmüştür. Bir yandan ihraç öncesi alınan kredilerin ödenememesi büyük yük oluşturmakta, bu durum çeşitli sorunların yanında ek bir sıkıntı yaratmaktadır. Öte yandan, kriz koşulları ve işsizlik, yeni kredi / borçlanma ihtiyaçları doğurmaktadır. Bu borç sarmalı ekonomik sorunların başında gelmektedir. KHK'li ihraçlar, çocuklarının eğitim masraflarını karşılayamadıklarını, sağlık giderlerine kaynak ayıramadıklarını, kredi borçlarını ödeyemediklerini belirtmiştir.

2.2.7. KHK'li kadın mühendis mimar ve şehir plancıları bu sorunları daha da katmanlı deneyimlemektedir; kadınlar ekonomik özgürlüklerini yitirmelerine sebep olan ihracın ardından eve kapatılma, toplumun dayattığı cinsiyet rollerine dönmek zorunda kalma gibi sorunlarla yüz yüze kaldıklarını ifade etmişlerdir. Hane gelirinin düşmesi, hatta sıfırlanması, eskiden meta ilişkileri ile sağlanan pek çok mal ve hizmetin hane içinde, kadınların karşılıksız emeği ile karşılanmasına neden olmuştur. Bu koşullarda kamu hizmetinden ihraç edilen kadınların hane içindeki yükü de muazzam oranda artmıştır.

2.3. Mesleki Sorunlar

KHK'li mühendis, mimar ve şehir plancılarının kamudan ihraç edildikten sonra meslek hayatlarına özel sektörde de devam ettirmeleri devlet tarafından hayli zorlaştırılmıştır. Mesleklerini yaptırma hususunda her türlü yasal / yasal olmayan yollar devreye sokulmuştur. Mesleki konularda yaşadıkları sorunları maddeler halinde şöyle sıralayabiliriz:

2.3.1. KHK'lilerin pasaportlarına konan tahdit (yurt dışı yasağı) nedeniyle birçok meslektaşımız yurt dışında çalışma imkanı bulamamıştır. Akademisyen meslektaşlarımız ise yüksek lisans, doktora, doktora sonrası araştırma vb. çalışmalarını gerçekleştirememiştir. Pasaport tahdidi özgür dolaşım hakkını engellediği gibi, pek çok akademisyenin ve araştırmacının yurt dışındaki kongre ve konferanslara katılmasına da mani olmuştur. Kimi durumlarda ise daha önceden kabul edilen bildirimleri ihraç sonrası iptal edildiği görülmüş, makaleleri ise kimi dergilerce yayımlanmamıştır. Yine benzer şekilde, akademisyenlerin yürüttükleri

TUBİTAK ve BAP projeleri iptal edilmiş, yeni projelere başvuruları engellenmiştir. Bu gibi durumlara bir örnek olarak TMMOB Şehir Plancıları Odası'nın (ŞPO) 2018 yılında düzenlediği 42. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu gösterilebilir. TMMOB Şehir Plancıları Odası'nın her yıl şehircilik eğitimi verilen bir üniversite ile ortaklaşa düzenlediği, 2018 yılında da Dokuz Eylül Üniversitesi ile ortak düzenlemekte olduğu 42. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu'nda ihraç akademisyenlerin programda yer alması nedeniyle Dokuz Eylül Üniversitesi kolokyum sürecinden çekilmiştir. Bunun üzerine 20 yılı aşkın süredir ŞPO ve bir üniversite ile ortak olarak gerçekleştirilen Şehircilik Kolokyumu, ilk defa bir üniversitenin süreçten çekilmesi ile ŞPO tarafından üniversite ortaklığı olmadan düzenlenmek durumunda kalmıştır.

2.3.2. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü'nce KHK ile kamu görevinden ihraç edilme nedeniyle şehir plancılarının özel sektörde çalışırken kullandığı plan yapım yeterlilik belgesinin verilmemesi özel sektörde çalışma açısından bu süreçte büyük bir engel teşkil etmiştir. Ancak bu sorun, TMMOB Şehir Plancıları Odası müdahilliğinde davacı bir şehir plancısının (M.O. Sinemilloğu) Ankara 4. İdare Mahkemesinde görülen davasında Esas No:2017/2488 - Karar No: 2018/1401 İptal kararı ile hükme bağlanmış ve bu sorun son bulmuştur.

2.3.3. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından kamudan ihraç edilen mühendislere özel sektördeki inşaatlarda yapı denetim firmalarında kontrol elemanı ya da denetçi belgesi verilmemiş ve var olan belgeleri de iptal edilerek yapı denetim sektöründe çalışmalarını engellenmiştir. Bakanlık kararında şu ifadeler geçmektedir: "Kanun Hükmünde Kararnamelerin ekinde bulunan listelerde isimleri yer alan ve 4708 sayılı Kanun kapsamında denetçi mimar ve mühendis, kontrol elemanı, yardımcı kontrol elemanı, yapı denetim kuruluşu ve laboratuvar kuruluşu ortakları ile şirket müdürlerinin ve hâlihazırda yapı denetim faaliyeti içinde belirtilen türde görev yapmakta olan kişilerin faaliyetlerinin engellenerek, görevlerinin sonlandırılması ve söz konusu listelerde yer alan kişilerin bundan sonra da denetim faaliyeti yapmalarına izin verilmemesi, ayrıca bu yönde yapılacak başvuruların da reddedilmesi uygun görülmüştür". Bakanlık kararında KHK'li mühendis ve mimarların "Proje ve Uygulama Denetçisi" ve "Kontrol elemanı" görevlerine 3025 yılına kadar getirileme-

yeceğine hükmedilmiştir. Ülkenin ne kadar vahim bir durumda olduğunun bir örneği de bu karardır. Karara göre 1007 yıllık yasak getirilmiştir. Bu konu ile ilgili TMMOB tarafından idari yargıda dava açılmış hukuki süreç devam etmekte olup henüz sonuç alınamamıştır.

2.3.4. Kamudan ihraç olan üyelerimiz kendi adlarına açtıkları şahıs veya limited şirketleri ile kamuda yapılan ihalelere girememektedir; ihalelerden elenme nedeni olarak yapılan güvenlik soruşturmaları sonucunda KHK'li olmak gösterilmektedir. 22 Kasım 2016'da Resmi Gazete'de yayımlanan 678 sayılı KHK'de şu hüküm yer almaktadır:

“MADDE 30 - 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 11 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent ve aynı maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

g) Terör örgütlerine iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu, Millî İstihbarat Teşkilatı veya Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından bildirilen gerçek ve tüzel kişiler.

Birinci fıkranın (g) bendi kapsamındaki bildirimlere ilişkin usul ve esaslar Bakanlar Kurulunca belirlenir. Söz konusu bent kapsamında olduğu tespit edilen istekliler ihale dışı bırakılır, denmektedir. 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na şu hüküm eklenmiştir: “Terör örgütlerine iltisakı veya bunlarla irtibatı olduğu, Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından bildirilen gerçek ve tüzel kişiler ile bu kapsamda olduğu Millî İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından bildirilen yurtdışı bağlantılı gerçek ve tüzel kişiler, ihale dışı bırakılır. Bu kapsamdaki işlemlerin yürütülmesinde görev alan kamu görevlilerinin, yaptıkları iş ve işlemler nedeniyle hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğu doğmaz. Bu faaliyetler çerçevesinde elde edilen bilgi ve kayıtları, hukuka aykırı olarak kullanan, bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren kişi, Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre cezalandırılır”. Sadece OHAL dönemiyle sınırlı olmayan, ileriye dönük olarak genel bir uygulama şeklinde formüle edilen bu yasal değişikliğinin iptali için birkaç başvuru yapılmıştır. Bu başvurular neticesinde 13 Şubat 2020 tarih ve 31038 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Esas no:2018/90, Karar sayısı: 2019/85, Karar tarihi:14.11.2019 olan karar ile Anayasa Mahkemesi yukarıda anılan 4734 sayılı kanunun g) bendinin iptali talebini kabul etmiştir. Her ne kadar bu karar olumlu bir yargı kararı olsa da KHK ile ihraç edilenlerin kamu ihalelerini kazanıp mesleki faaliyetlerini

yürütmesi çok olanaklı, hatta gerçekçi değildir.

2.3.5. Serbest piyasa da çalışma koşulları oldukça zorlaştırılmıştır. Üyelerimizin SGK kayıtlarında kamudan ihraç edilmiştir ibaresi eklenerek fişleme işlemi yapılmış ve birçok firma bu gerekçelerle işe personel alımını gerçekleştirmemiştir. İşverenler, kamu otoriteleri ve toplumdan tepki almamak adına SGK kayıtlarını gerekçe göstererek KHK'lileri işe almamış veya kayıt dışı çalıştırmaya sevk etmiştir. Kayıt dışı çalıştırmada ise çok düşük ücretler verilerek emek hırsızlığı yapılmıştır. Bu fişlemeler içi henüz örnek bir dava açılmamış ve idari başvuru yapılmamıştır.

2.3.6. İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) Uzmanlığı, Gayrimenkul Değerleme Uzmanlığı ve benzeri konularda uzman olan üyelerimizin belge alması zorlaştırılmış; sınavlarda başarılı olsalar dahi belgeleri çeşitli bahaneler üretilerek verilmemiştir. Tüm bu olumsuz yaklaşımlara karşı alınan yargı kararlarıyla uzmanlık belgeleri verilmiştir. Ancak, işveren firmalar, SGK fişlemesinden ötürü çekingen davranmakta ve istihdam etmekten kaçınmaktadır. Örnek vaka olarak İş Sağlığı ve Güvenliği' Tezsiz Yüksek Lisans Eğitimi alan Jeofizik Mühendisi Savaş Karabulut eğitimini tamandıktan sonra Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na belgelerini gönderip, ÖSYM tarafından yapılan İSG B sınıfı uzmanlığı sınavına girme talebinde bulunmuş ve bu talebi uygun bulunmuştur. Bakanlık, sınavı geçen ve belgeyi almaya hak kazanan S. Karabulut'u güvenlik soruşturmasına tabi tutmuş, belgeyi vermemiştir. Daha sonra yapılan soruşturmada Karabulut adli sicil belgesi sunarak sorunu çözmüş ve belgeyi almıştır.

2.3.7. 24 Kasım 2016 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe konulan 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu'nun 10. Madde a fıkrası ile c fıkrasında belirlenen hükümler ile, uygulamayı düzenlemek üzere 3 Ağustos 2017 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Bilirkişilik Yönetmeliğinin 38. Maddesinin a fıkrası, b fıkrası ve ç fıkrasında yer alan hükümler dolayısıyla OHAL KHK'leriyle ihraç edilen kişilerin de bilirkişilik yapması engellenmektedir (TMMOB Bilirkişilik Raporu, 2019).

22 Haziran 2017 tarihli mükerrer Resmi Gazete'de, 691 sayılı KHK ile MADDE 9 - 7/6/2012

tarihli ve 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 20'nci maddesinin ikinci fıkrasına (ç) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bent eklenmiş ve mevcut (d) bendi (e) bendi şeklinde teselsül ettirilmiştir. "d) Terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmamak", MADDE 10 - 3/11/2016 tarihli ve 6754 sayılı Bilirkişilik Kanununun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasına (a) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bent eklenmiş ve diğer bentler buna göre teselsül ettirilmiştir. "b) Terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmamak". Bu eklerle KHK'lerle ihraç edilen kişilerin bilirkişilik yapmaları yasaklanmıştır.

Ancak, ihraç edilen kişilerce, bilirkişilik eğitimi verilmesinde herhangi bir yasal engel bulunmamaktadır. Bu kapsamda ihraç edilen meslektaşlarımızın (bilirkişilik alanında uzmanlığı ve/ya birikimi olan) meslek alanlarımızla ilgili bu özel alandan kopmamalarını amaçlamak üzere odalarımızda verilen bilirkişilik eğitimlerinde eğitici olmaları önerilmektedir. Bilirkişilik yapılmasına engel teşkil eden yasal değişikliğin iptali için İdari Mahkemelerde dava açılmasını da önünü kapatacak nitelikte bir Anayasa Mahkemesi kararı yayınlanmıştır. 13 Şubat 2020 tarih ve 31038 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Anayasa Mahkemesinin Esas no:2018/89, Karar sayısı: 2019/84, Karar tarihi:14.11.2019 olan kararı ile OHAL KHK'leri ile ihraç edilerek irtibatlı iltisaklı sayılanların bilirkişilik yapmasının yasaklanmasına dair 6757 sayılı kanunun ilgili hükümlerinin iptali talebini reddetmiştir. İşbu kararla, ihraç edilenlerin bilirkişilik yapmaları önündeki engel sürmektedir. Bu noktada, iltisaklı irtibatlı olma iddiasına temelsiz, gerçek dışı olduğundan bahisle yeni hukuki başvuru yolları üzerine çalışmalar sürdürülmektedir.

Sonuç olarak, birçok üyemiz bu sebeplerden dolayı kendi mesleğini yapamamakta veya farklı iş alanlarına yönelmektedir. Kendi ülkelerinde çalışma ve yaşama koşulları kalmadığını düşünen bazı üyelerimiz ise psikolojik sorunlar yaşamış ve oldukça zorlu süreçlere maruz kalmıştır.

OHAL KHK'leri ile işinden edilen kamu emekçilerinin hak ihlalleri bununla da sınırlı kalmamış, kamuda mühendislik - mimarlık - şehir planlama meslek alanında çalışanlar da siyasi otoriteden bağımsız olarak işlerini icra edilemez olmuştur. Meslek alanlarımızdaki faaliyetlerin toplum yararına üretilmesi esas iken bu görev yerine getirilemez, dolayısıyla

kamu adına denetim tam anlamıyla gerçekleştirilemez olmuştur. Örneğin hakediş, inşaat ihaleleri vs. konularda mesleğin ve mevzuatın gereği olan görüşler üretilemez olmuş, idari işlemler sermayenin ve otoritenin çıkarları doğrultusunda gerçekleştirilir hale gelmiştir. Buna ek olarak, ihraç etme tehdidinin yanı sıra sürgün ya da sürgün tehditleri altında birçok cezai işlemler uygulanarak kamu emekçileri üzerinde ciddi baskılar oluşmuştur. KHK ile ihraç işlemi karşısında sürgün de maalesef ki normalleşen bir cezai durum halini almıştır.

2.4. Toplumsal Sorunlar

KHK'ler ile işlerinden edilenlerin toplumsal hayatta yaşadıkları sorunlar ve dışlanmışlıklar, hem ekonomik olarak içinde buldukları “yoksunluk” ve “yoksulluk” halinin hem de mesleklerini icra edememelerinin yarattığı olumsuzlukların ötesine geçmiştir. Tüm bu ekonomik ve mesleki kısıtların yanında – kuşkusuz onlarla da birlikte- daha yoğun olarak hissedilen toplumsal dışlanmışlık bir tür “damgalama” sürecini de beraberinde getirmiştir. İhraçlar toplumsal hayatta, başta mesleki çevre olmak üzere arkadaş çevresinde, hatta aile hayatlarında dışlanma ve dışta bırakılma ile sıklıkla karşılaşmıştır. Bu durum halihazırda ekonomik gücünü kaybeden ihraçların daha da izole bir alana sıkıştırılmalarına neden olmuştur.

Toplumsal olarak dışlanmanın yanı sıra temel haklardan olan eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanamama ve kısıtlanma bu süreçte karşılaşılan başka bir engeli oluşturmaktadır. Yüksek öğretim olanaklarının üniversiteler tarafından çıkarılan yönetmelik değişiklikleri ile engellenmesi, yine tez danışmanlarının veya tez komitesi üyelerinin ihraç edilmiş öğrencinin tez çalışmalarından çekilmesi, ortak akademik faaliyetler yapmaktan çekinilmesi, bilimsel konferans veya sempozyumlara ihraç edilmiş akademisyenlerin katılmasının bazen doğrudan bazen de dolaylı olarak engellenmesi ile akademik çevreden dışlanmışlığın katmerlendiği söylenebilir. Ekonomik gücünü kaybeden ihraçların ayrıca ücretsiz ve erişilebilir sağlık hizmetlerinden yararlanma haklarını da tamamen kaybetmesi, bu süreci daha da ağır bir şekilde yaşamalarına neden olmuştur.

Eğitim ve sağlık haklarının engellenmesi dışında ihraç edilenlerin pasaportlarına konulan

idari tedbir seyahat hakkının kısıtlanmasını da beraberinde getirmiş; bu süreçte Türkiye’de hiçbir iş olanağı bulunamaması yanı sıra ülke dışına çıkışın da üç yıllık süre içerisinde yasaklanmış olması ihraçları tüm haklardan yoksun bir “sivil ölüm”e mahkûm etmiştir.

Bütün bunlara ek olarak, 31 Mart Yerel Seçimleri sonrasında iktidar partisi AKP tarafından Yüksek Seçim Kurulu’na sunulan itirazda KHK ile ihraç edilen yurttaşların seçmen olamayacakları belirtilmiş ve ihraç edilenlerin seçme ve seçilme hakkı dahi sorgulanmıştır. Nitekim seçilmiş ihraç belediye başkanlarının mazbataları da geri alınmıştır.

Hiçbir yargı kararına dayanmadan hukuksuz şekilde yürütülen ihraç süreçlerinin toplumsal yapıya etkisinin sadece bugün için değil, Türkiye’nin geleceğinde de izleneceği şüphesizdir. TMMOB KHK ile ihraç edilen mimar mühendis ve şehir plancıları çalışma grubu olarak İstanbul, Ankara ve Diyarbakır’da düzenlediğimiz çalıştaylarda ihraç edilen üyeler özellikle itibarsızlaştırma, yalnızlaştırma, ayrımcılığa uğrama gibi sorunlarla karşı karşıya kaldıklarını belirtmişlerdir. Özellikle kadınlar bu süreçte toplumsal hayatın tamamen dışına itildiklerine, evlerine kapanmak zorunda kaldıklarına, hem ihraç hem de kadın olmanın getirdiği durum ile başa çıkmanın güçlüklerine vurgu yapmışlardır. Bu süreçte psikolojik olarak yaşanan çöküntü halinin, dayanışma kanalları mevcut olmayan üyeler için daha yıkıcı sonuçlar doğurduğu görülmüştür. Özellikle aynı aile içerisinde birden çok kişinin ihraç edilmesinin yarattığı yıkım çoğu durumda ruhsal ve fiziksel sağlık sorunlarını da beraberinde getirmiştir.

Pek çok üye, yaşamına devam edebilmek için güvencesiz koşullarda çalışmak zorunda kaldığını, itibarsızlaştırmanın bir sonucu olarak var olan mesleki bilgi ve tecrübelerinden oldukça uzak işlerde istihdam edildiğini de ifade etmiştir.

Tüm bu toplumsal dışlanma, ötekileştirme durumunun getirdiği başka bir sorun ise politik olarak pasifize edilmek veya politik alandan uzakta kalmak olmuştur. Bu durum ise üyelerin kendilerini ifade edebilme olanaklarının tamamen ortadan kaldırıldığı bir baskı ortamını doğurmuştur.

Çalıştaylarda ifade edilen başka bir sorun ise ihraç üyelerin kendi aralarında dahi bir araya gelememesidir. İhraç edilenler arasındaki ekonomik, kültürel veya sosyal konum farklılıklarının ihraçlar arasında da bir hiyerarşi doğurduğu, özellikle yereldeki örgütlenmelerin ihraç üyeleri bir araya getirmek ve sorunları konuşmak üzere başarısız kaldıkları vurgulanmış; bu durumun ise daha fazla izolasyona, kendine dönmeye ve toplumsal ve politik olarak pasifize olmaya yol açtığı belirtilmiştir.

Sonuç olarak KHK'li ihraçlar kendilerini adeta toplumsal olarak vebalı gibi hissetmeye başlamış, toplumdan soyutlanmışlardır. Bu durum sadece ihraç edilen KHK'li mühendis, mimar ve şehir plancılarının kendileri için değil aynı zamanda aile bireyleri için de geçerlidir. İşsizlik, itibarsızlaştırılma, toplumsal hayattan yalıtım psikolojik sorunların yaşanmasına da neden olmuştur. Üstelik ebeveynlerin yaşadığı bu travmalardan çocuklarının da etkilendiği ve psikolojik tedavi gördüğü bilinmektedir. Dolayısıyla, bu süreç hem fiziksel hem de ruhsal sağlığını tehdit ederken, bu koşullarda sağlık hizmetinden yararlanmanın da hayli zor olması sorunu daha da derinleştirmiştir.

BÖLÜM III.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

15 Temmuz'un hemen ardından 21 Temmuz 2016'da ilan edilen OHAL sonrası Türkiye mevcut parlamentonun yerine fiilen KHK'ler ile yönetilmeye başladı. Bu tarihten sonra birçok hakkın yok sayılmasıyla birlikte milletvekillerinin vekilliğinin düşürülmesinden seçilmiş belediye başkanlarının yerine kayyumlar atanmasına; kamu çalışanlarının işlerinden gerekçesiz bir biçimde ihraç edilmesinden üniversiteler dâhil olmak üzere birçok kurum, kuruluş ve sivil toplum örgütünün kapatılmasına; şirketlere el konulmasından, emekçilerin grev haklarının ellerinden alınıp, gösteri, toplanma ve yürüyüş haklarının askıya alınmasına; görsel, yazılı basın ve sosyal medya yasaklarından her türlü muhalif düşüncenin cezalandırılmasına birçok hukuksuz ve demokratik yönetimle bağdaşmayan otoriter uygulamalar hayata geçirildi.

21 Temmuz 2016'da ilan edilen OHAL yedi kere üçer ay süreyle uzatılarak 730 gün hüküm sürdü. 20 Temmuz 2018 tarihinde kaldırılması ise OHAL koşullarını sonlandırmamış; hukuksuz ve keyfi yönetim, OHAL koşullarına benzer biçimde bugüne hala devam etmektedir.

Kamu görevlilerinin "masumiyet karinesi" yok sayılarak, hiçbir açıklama veya gerekçelendirme olmaksızın ve savunma haklarının

elinden alınarak görevlerinden ihraç edilmeleriyle sadece çalışma yaşamından yasaklanmamış aynı zamanda herhangi bir yerde iş bulmaları engellenmiş, eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanma hakları ellerinden alınmış, pasaportlara konulan tahditlerle seyahat özgürlükleri kısıtlanmıştır. Dolayısıyla AKP yönetimi ihraçları adeta “sivil ölüme” mahkûm etmiştir. Söz konusu ihraçların içerisinde birliğimiz üyesi mühendis, mimar ve şehir plancıları da bulunmaktadır. Buna istinaden 31 Mayıs - 3 Haziran 2018 tarihlerinde gerçekleştirilen 45. TMMOB Genel Kurulu’nda alınan karar uyarınca 45.Dönem Yönetim Kurulu tarafından KHK’lar ile ihraç edilen MMŞP sorunları çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu zamana kadar 44.Dönem TMMOB Yönetiminin çalışmaları ile devam eden OHAL KHK’lerine dair mücadele çizgisi, 45.Dönem’de çalışma grubunun kurulması ile birlikte daha düzenli ve güncel çalışma koşulları ile yoluna devam etmiştir. Grubun çalışma kapsamı OHAL KHK’leri ile ihraç edilen meslektaşlarımızın yaşadığı sorunların raporlaştırılması, TMMOB bünyesinde bulunan ihraç verilerinin güncellenmesi ve mücadele programı oluşturulmasıdır.

Bu bağlamda oluşturulan çalışma grubumuzun KHK’lerle ihraç edilmiş ve/ya işsiz kalmış mühendis, mimar ve şehir plancısı Oda temsilcilerinden oluşturulması amaçlandıysa da, bazı odalarımızın temsilci göndermemesi nedeniyle oluşturulan çalışma grubunda tüm odaların temsili gerçekleştirilememiştir. , Oysaki tüm odaların çalışma grubuna temsilci vermesi birçok sorunla karşı karşıya olan ihraç mühendis, mimar ve şehir plancılarının dayanışma ilişkilerini güçlendirmesine, oda çalışmalarına daha fazla katkı koymalarına, mesleki ve örgütlülük bağlarını güçlendirmelerine ve ayrıca çalışma grubumuzun da daha verimli çalışma yürütmesine vesile olabilirdi.

Öncelikli olarak belirtmek gerekir ki, TMMOB üyesi olup görev yaptığı çeşitli kurumlardan ihraç edilen kişilerin büyük bir kısmının toplumsal sorunlara karşı aktif görev alan, eleştirel meslek insanları olması dikkat çekicidir. Ülkedeki görece demokratik ortama ilişkin açık bir tehdit olan bu durumu ilk olarak vurgulamak önemlidir.

OHAL döneminde ihraç edilen/işsiz kalan mühendis, mimar ve şehir plancısı sayısının üç bin civarında olduğu tespit edilmişse de birtakım kısıtlar gerçek rakama ulaşmamızı

engellemiştir. Kuşkusuz tek başına bu sayıyı tespit etmek bu süreçte işlerinden edilen MMŞP'nin yaşadıkları sorunlara çözüm olamayacaktır. Fakat tam listeyi elde etmek, çalışma grubumuz için dayanışmanın ve örgütlenmenin önemli bir boyutu bir başlangıç noktası olarak görülmüştür.

OHAL sürecindeki uygulamalar nedeniyle çeşitli hak gasplarına uğrayan MMŞP'nin sorunlarını tespit etmek, talep ve önerilerini almak amacıyla bir anket hazırlanmış ve anketin online olarak TMMOB'un ve odaların web sayfalarından erişime açılarak, üyelerin oda genel merkezlerinden e-posta yoluyla haberdar edilmesi ve ilgililerin ankete (online) erişiminin sağlanması hedeflenmiştir. Görgül verilerle birlikte anket sonuçları da kamu çalışanı mühendis, mimar ve şehir plancılarının farklı şekillerde ihraç edildiklerini açıkça göstermektedir. Bunlar; kurum kararı ile kamu görevine son verilme, OHAL KHK'si ile kamu görevinden ihraç edilme, Belediyelere atanan kayyumların sözleşme akdini feshetmesiyle işinden atılma, 696 Sayılı KHK ile getirilen ve taşeron işçilerin kadroya alınmasını öngören düzenlemeden güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasıyla işe başlayamama, İş Kanunu'nun 25. Maddesi ile süresiz sözleşmenin feshedilmesi ya da emekli olmak zorunda bırakılma şeklindedir. Aynı zamanda ankette de görülmüştür ki sadece çalışma hayatlarının sonlandırılması değil, bu süreçte MMŞP'ler toplumsal, psikolojik, ekonomik ve siyasi olarak baskı yaşamış ve haklarından mahrum bırakılmışlardır. Yine ankette katılımcılara yöneltilen TMMOB'a yönelik beklenti ve eleştirileri sorusuna verilen yanıtlar, TMMOB ve Odaların konuyla ilgili basın açıklamaları ve ihraç üyeye yönelik yapılan etkinliklerle, belirli bir dayanışma oluşturduğu, ancak ekonomik, hukuki ve mesleki alanlarda verilen destekler konusunda yetersiz kaldığı şeklindedir.

5 Ocak 2019 tarihinde Ankara'da "TMMOB OHAL KHK'leri İle İhraç Edilen Mühendis, Mimar ve Şehir Plancılarının Sorunları Çalıştayı" düzenlenmiştir. Merkezi olarak yapılan bu çalıştayı arkasından 15 Haziran 2019'da Diyarbakır'da ve İzmir'de, 16 Haziran 2019'da İstanbul'da yerel çalıştaylar yapılarak OHAL sürecinde ihraç edilen MMŞP'nin sorunlarının birlikte konuşulması ve çözüm önerilerinin beraber oluşturulması amaçlanmıştır. Bu çalıştaylarda, yaşanan hukuki, ekonomik ve toplumsal sorunlar dile getirilmiş ve bu sorunlara karşı TMMOB bünyesinde neler yapılabileceği tartışılmıştır.

Çalıştaylarda özellikle hukuki açıdan ülkenin farklı yerlerinde farklı uygulamalar olduğu gözlemlenmiştir. Bu keyfilik tek bir hukuki mücadele hattının örülmesinin yetersiz kalacağını, farklı deneyimler için farklı içerikte hukuki desteğe ihtiyaç olduğunu göstermiştir. Aynı zamanda politik kimliklerin baskılanması, sendikal faaliyetlerin gerilemek zorunda kalması, temel örgütlenme haklarından yoksun kalınması, toplumsal olarak itibarsızlaştırılmaya çalışılması önemli sorun alanları olarak ortaya çıkmıştır. KHK'ler ile kamu görevinden çıkarılan akademisyenler nezdinde tüm akademinin baskı altına alınmaya çalışılarak, akademik özerkliğe dair ciddi bir müdahale gerçekleştirildiği vurgulanmıştır. Yine eğitim, sağlık gibi haklardan mahrum bırakılmak, oy kullanma haklarının bile sorgulanır hale gelmesi, seçilme hakkının elinden alınması, özel sektörde dahi iş bulmanın engellenmesi, seyahat özgürlüğünün kısıtlanması, mesleki olarak sertifikalarının kullanılması engellenmesi, birliktelik yapmanın engellenmesi, ağır ceza davaları ve tutuklanmalar, emeklilik haklarının gasp edilmesi, bankalar tarafından konulan tahditler, meslek alanı dışında güvencesiz çalışmak zorunda bırakılmak, ihraç akademisyenlerin bilimsel kongre ve konferanslara katılımlarının engellenmesi ve projelerinin iptal edilmesi, toplumsal olarak damgalanma, dışlanma / izolasyon, itibarsızlaştırma gibi sorunlar çalıştaylarda sıkça vurgulanmıştır. Ayrıca özellikle belirtmek gerekir ki, kadınlar ve LGBTİ'lerin bu süreçte yaşadıkları özgül sorunlar deneyimlerini daha da zorlaştırmakta ve onların ev içine hapsedilmektedir. Diğer yandan merkezi ve yerel çalıştaylara bir çok platformdan duyuru yapılmasına rağmen katılım beklenenden hayli düşük olmuştur. Katılımın düşüklüğü, ülkede egemen olan sistematik, baskıcı, hukuk dışı ve keyfi ortamın tüm toplumsal kesimlerde yarattığı tedirgin ve edilgen tutumun KHK'lı üyelerimiz üzerindeki etkisinin yanısıra, üyelere birebir ulaşılammış olmaktan, üyelerin artık hayatını meslekleri dışında başka yollarla kazanmalarına dek uzanan çeşitli nedenlere bağlı olduğu izlenmiştir. Örgütlenme ve dayanışmanın güçlendirilmesi için gelecek dönemlerde bu nedenlerin üzerine daha da hassasiyetle durulması elzemdir.

OHAL üzerinden yaklaşık dört sene geçmiş olmasına karşın, OHAL KHK'lerinin iptali ve ihraç edilen kamu emekçilerinin haklarını geri alabilmesi için başvurabilecekleri etkili hiçbir yargı yolu bulunmamaktadır. "İltisak ve irtibat" adı altında, OHAL'in sebebi ve süresinden bağımsız olarak tüm siyasi faaliyetler yargı nezdinde cezai durumu sürdürmeye bir ge-

rekçe olarak sunulmakta, buna karşı hiçbir sonuç alınamamaktadır. Bu çerçevede, siyasi örgütlenme, eleştiri ve ifade özgürlüğü gibi temel hakların kullanımı toplum nezdinde bir cezai durumun temsiline dönüşmüş haldedir.

Mesleki ilke ve toplumsal fayda amaçlarıyla mesleklerini yürüten MMŞP'nin iktidar ile birçok alanda karşı karşıya geldiği bilinmektedir. Bu çatışma noktasına istinaden birçok muhalif MMŞP'nin iktidar tarafından görevlerinden ihraç edilerek kamu adına faaliyet göstermekten alıkonularak itibarsızlaştırıldığı, bilgi birikimlerini ve tecrübelerini toplum faydasına kullanmalarının engellendiği görülmektedir. Aynı zamanda özgür ve eleştirel düşüncenin merkezi olan akademinin siyasi iktidar ile doğası gereği çatışması da, muhalif akademisyenlerin KHK'ler marifetiyle üniversitelerin dışına itilmesine ve böylece toplumun özgür ve muhalif düşünceye erişmesinin AKP yönetimi tarafından engellenmesine neden olmuştur. Özetle, siyasi iktidar AKP OHAL KHK'lerinin sınırını genişleterek, muhalif kamu emekçisi olan mühendis, mimar ve şehir plancılarını da tasfiye programına almıştır.

OHAL'in kâğıt üzerinde sonlanması fiili durumu değiştirmemiş, haksız ve hukuksuz şekilde ihraç edilen meslektaşlarımız işlerine geri dönmemiştir; üstelik siyasi ve toplumsal baskılar tüm ülke üzerinde devam etmektedir. Gelecek dönemlerde de ihraç edilen meslektaşlarımız görevlerine iade edilene ve baskı ortamı sona erene kadar TMMOB nezdinde siyasi ve hukuki mücadelenin sürmesi elzemdir.

Sorun evrensel insan haklarına dayalı hukukun temel alındığı özgür bir ülkede eşit yurttaşlar olarak barış içerisinde yaşanabilecek siyasal koşulları oluşturma sorunudur. Sorun demokratik değerlere bağlı yeni bir siyasal sistemin egemen olduğu, yeni bir ülke kurma sorunudur. Sorun, tüm insanlığın özlemi olan bu talebin gerçekleşmesine kadar hep birlikte mücadele etme ve ne pahasına olursa olsun bu özlemi hep birlikte gerçekleştirme sorunudur.

Sorun insan olma ve insan kalabilme mücadelesidir. Bu mücadelede umutsuzluğa yer yoktur. Bu kötü günlerin son bulması; eşit, özgür, demokratik ve barış içerisinde yaşayan bir toplumu inşa mücadelesinden asla geri durulmaması dileğiyle.

EK 1.

TMMOB OHAL KHK'LERİ İLE İHRAÇ EDİLEN MÜHENDİS, MİMAR VE ŞEHİR PLANCILARININ SORUNLARI ÇALIŞTAYI SONUÇ BİLDİRGESİ

“Krizle Karşı Emeğimize, Mesleğimize ve Haklarımıza Sahip Çıkıyoruz” başlığıyla yürütülen kampanya kapsamında düzenlenen üç çalıştaydan biri olan “OHAL KHK'leri İle İhraç Edilen Mühendis, Mimar ve Şehir Plancılarının Sorunları Çalıştayı” 5 Ocak 2019 tarihinde Ankara’da İnşaat Mühendisleri Odası Konferans Salonu’nda gerçekleştirildi.

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Emin Karamaz’ın açılış konuşmasıyla başlayan çalıştayda “İhraçlara İlişkin Sendikaların Deneyimleri”, “OHAL ve KHK Rejiminin Hukuki Statüsü”, “TBMM’de Yürütülen Çalışmalar ve OHAL İnceleme Komisyonu” başlıkları altında davetli konukların sunumundan oluşan oturumlar yapıldı. Çalıştayın son oturumunda ise forum yapıldı. “İhraç Mühendis, Mimar ve Şehir Plancıları Anketi”nin sonuçlarının Çalışma Grubu tarafından sunulmasıyla başlayan forumda, ihraç edilen TMMOB üyesi mühendis, mimar ve şehir plancıları söz alarak kendi deneyimleri, mücadele pratikleri, sorun ve önerileri paylaşıldı.

Çalıştayda yürütülen tartışmalar sonucunda aşağıda yer alan değerlendirmelerin kamuoyuyla paylaşılmasına karar verilmişti;

OHAL ve KHK Düzeni Türkiye’yi Karanlığa Sürüklemiştir.

15 Temmuz 2016'da gerçekleşen darbe girişimi ardından AKP iktidarı darbeye mücadele etmek için Türkiye'nin daha demokratik, laik bir ülke olması yolunda adımlar atmak yerine 20 Temmuz'da OHAL ilan etmiştir. OHAL'in ilan edildiği tarihten bugüne üç yıla yakın bir süre geçmiş ve bu süre içerisinde Türkiye'de tam bir hukuksuzluk ve keyfiyet rejimi hakim olmuştur.

2016-2018 yılları arasında yaşanan OHAL döneminin en kendine özgü tarafı kamuda yaşanan ihraçlardır. Daha önceki OHAL, sıkıyönetim ve darbe dönemlerinde görmediğimiz sayıda kamu çalışanı OHAL KHK'leriyle ihraç edilmiştir. İki yıl boyunca yayınlanan 15 ayrı KHK ile 130 bine yakın kamu çalışanı ihraç edildi. Bunlardan yaklaşık 7 bin 500'ü, KHK'lerle ya da Komisyon Kararıyla işlerine geri döndü. Halen yaklaşık 122 bin kişi ihraç durumunda bulunmaktadır. İhraç edilenlerin arasında 4543 KESK üyesi kamu çalışanı var. Çoğunluğu kayyum atanan belediyelerden olmak üzere 2 bin yakın DİSK üyesi işçi, 3 bin 500 civarı TTB üyesi hekim ve 3 binin üzerinde mühendis, mimar ve şehir plancısı vardır.

Bu ihraçlar arasında çeşitli illerde kamu görevlisi olarak çalışan oda yöneticilerimiz, şube yöneticilerimiz; il, ilçe ve işyeri temsilcilerimiz, akademide görev yapan meslek mensuplarımız ve hayatını darbecilerle ve gerici cemaatlerle mücadele ederek geçiren çok sayıda üyemiz bulunmaktadır.

Gelinen noktada OHAL ile sadece kişisel hak ve hürriyetler değil, halkın oylarıyla seçilen TBMM'nin yasama yetkisi de bütünüyle askıya alınmıştır. Bu dönemde çıkartılan KHK'ler TBMM onayından geçirilmediği için, yargı süreçleri de işletilememiştir. AKP, tek adam rejimini OHAL yoluyla fiilen hayata geçirmiştir.

OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonu Derhal Lağvedilmelidir!

OHAL döneminde yayınlanan Kanun Hükmünde Kararnamelere ilişkin başvuruları değerlendirmek ve karara bağlamak üzere 23 Ocak 2017 tarihinde kurulan OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonu'nun başlangıçta öngörülen iki yıllık çalışma süresi sona ermiş ve 26 Aralık 2018 tarihinde yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile görev süresi bir yıl daha uzatılmıştır. Komisyon görev yaptığı iki yıl içerisinde, 125 bin 600 başvurunun sade-

ce 50 bin 300'ünü karara bağlamıştır. İki yıllık çalışma süresi boyunca başvuruların yarısını bile inceleyemeyen OHAL İşlemleri Komisyonu'nun gerçek amacının hukuki sürecin önünü tıkamak ve etkili başvuru yollarını geciktirmek olduğu bir kez daha açığa çıkmıştır.

OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonu'nun oluşumu ve işlevi, Türkiye'nin içinde bulunduğu hukuki garabetin en açık göstergesidir. Herhangi bir idari soruşturmaya ya da yargı kararına dayanmaksızın, keyfi bir işlemle görevlerinden ihraç edilen kişilerin hukuk önünde haklarını arama talebi, OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonu tarafından bilinçli biçimde kesilmiştir. Komisyon, yargı kararıyla aklanan birçok kamu çalışanının ihraç kararını onaylayarak, yargının da üzerine çıkararak Hükümetin cezaları onaylama mekanizmasına dönüşmüştür. Komisyon derhal yargıda aklanan meslektaşlarımızın işe dönüş kararını vermek zorundadır.

TMMOB olarak; toplumsal ve örgütsel bir sorumlulukla, emek alanındaki bu gayrimeşru tasfiye uygulamalarına karşı Çalıştay'da dile getirilen görüşler kapsamında eylem programlarının oluşturulması ve uygulamaya koyulması amaçlarımız arasında yer alacaktır. OHAL KHK'leriyle kamu görevinden ihraç edilen mühendis, mimar, şehir plancıları üyelerimizle iletişiminin sağlanması, sorunların kapsamının tespit edilmesi, yapılan ve yapılacak çalışmalar hakkında bilgilendirmelerin sağlanması, örgütlenmenin güçlendirilmesi ve elde edilen verilerin paylaşılması, bireysel dava/başvuru süreçleri üzerinden meslektaşlara yardımcı olacak biçimde yürütme ve bilgilendirme yapılabilmesi amaçlarıyla gerçekleştirdiğimiz çalıştay birçok açıdan yararlı olmuş ve somut adımların atılması konusunda önemli katkılar sağlamıştır.

Ülkemizdeki her projenin, her çalışmanın planlanmasından yaşama geçirilmesine kadar sorumluluklar üstlenen denetleyen, hakedişlere imza koyan, ülke imarının, sanayinin, tarımının, madenciliğinin, ormancılığının ve üretiminin temel unsuru olan, teknik ve bilimsel temelde yürüttükleri çalışmalarla, ülkemizin kalkınması açısından vazgeçilmez bir yere sahip olan kamuda çalışan ve ihraç edilen mühendis, mimar ve şehir plancılarının sorunlarının ivedilikle çözülmesi gerektiğini savunuyor ve haklı taleplerinin arkasında duracağımızı kamuoyuna duyuruyoruz.

EK 2.

BASIN AÇIKLAMALARI

- **701 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile gerçekleştirilen ihraçlara ve ODTÜ Öğrencilerine yönelik baskılara ilişkin TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Emin Koramaz tarafından 9 Temmuz 2018 tarihinde basın açıklaması gerçekleştirildi.**

OHAL-KHK REJİMİNE, ÜNİVERSİTELERE YÖNELİK SALDIRILARA, BASKILARA VE HUKUKSUZLUKLARA KARŞI MÜCADELEYE DEVAM EDECEĞİZ!

Türkiye 2 yıldan bu yana Olağanüstü Hal Rejimi ile yönetiliyor. Bu iki yıl boyunca anayasal ve hukuki denetim mekanizması olmaksızın, demokratik süreçler işletilmeksizin ülkemizin idari yapısı baştan aşağı değiştirildi.

Baskı, zor ve keyfi uygulamaların hüküm sürdüğü OHAL altında geçen bu 2 yıl boyunca Anayasa değişikliği gerçekleştirilerek rejim değiştirildi; Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili genel seçimleri gerçekleştirildi; 35 farklı Kanun Hükmünde Kararname ile onlarca yasal değişiklik ve idari düzenleme yapıldı; 135 binin üzerine kamu çalışanı sorgusuz sualsiz işlerinden atıldı; yüzlerce kurum ve kuruluş kapatıldı; ülkemizde hak ve özgürlükler kullanılamaz hale geldi.

Kamuoyuna “son KHK” olarak lanse edilen 701 Sayılı KHK ile aralarında Şehir Plancıları Odamız Yönetim Kurulu Üyesi Dilek Karabulut ile 80 mühendis, mimar ve şehir plancısının da bulunduğu 18 bin 632 kişi daha hukuksuz biçimde kamu görevinden ihraç edilmiştir. Geçmiş KHK’larda olduğu gibi, bu KHK ile ihraç edilenler arasında da yaşamını emek, barış ve demokrasi mücadelesine adanmış bu uğurda bedeller ödemiş birçok kamu çalışanı ve akademisyen bulunmaktadır.

Anayasal denetime ve hukuki başvuru yollarına imkan tanımayan Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnameleri ile gerçekleştirilen ihraçlar, idari bir tedbir olarak değil, cezalandırma aracı olarak işlev görmektedir. Hiçbir soruşturma ve yargılamaya dayanmayan bu cezalandırmaların hukukla ve insan haklarıyla bağdaştırılması mümkün değildir. Bu durum evrensel hukuk anlayışını olduğu kadar, kamu vicdanını da yaralamaktadır. Yapılması gereken, OHAL’in kaldırılması, KHK’ların iptal edilmesi ve herkes için adil yargılanma hakkının sağlanmasıdır.

Her ne kadar 20 Temmuz 2018 tarihinde Olağanüstü Hal’in uzatılmayacağı beklentisi oluşsa da, AKP yetkililerinin açıklamaları ve mevcut uygulamalar, baskı, zor ve keyfiyete dayalı yönetim anlayışının egemen olmaya devam edeceğini göstermektedir. Bunun en somut göstergesi, ODTÜ Mezuniyet Töreni’nde açılan pankartlara karşı takınılan tutumdur.

Başarıyla tamamladıkları öğrenim hayatlarını aileleri ve sevdikleriyle paylaşmak için, üniversite sonrası hayata adım atmak için yapılan mezuniyet töreninde açılan esprili pankartlar nedeniyle öğrencilerin gözüne alınması kabul edilemez.

AKP, bir yandan KHK’lar aracılığıyla üniversitelerde emek, özgürlük ve barış yanlısı akademisyenleri tasfiye ederken, diğer yandan da soruşturma ve cezalarla üniversite öğrencilerini baskı altına almak istemektedir.

Her şeyden önce bilinmelidir ki, üniversite öğrencileri toplumun en aydınlık en duyarlı kesimleridir. Bu aydınlık gençlerin, bu pırıl pırıl zihinlerin ülke ve dünya sorunlarına karşı sessiz kalması beklenemez. Yapılması gereken bu sesin bastırılması değil, bu sesin çoğal-

tılması, zenginleştirilmesidir.

ODTÜ, 62 yıllık bir bilim geleneğini temsil etmektedir. Fikir ve ifade özgürlüğü bu bilim geleneğinin temelini oluşturmaktadır. Bu geleneğin ayaklar altına alınmasına izin veremeyeceğiz.

Bizler Mühendis, Mimar ve Şehir plancıları olarak daima bilimin aydınlığını, akademinin özgürlüğünü savunduk, bundan sonra da savunmaya devam edeceğiz. ODTÜ öğrencilerinin özgürlüklerini savunacağız.

Bizler TMMOB olarak, OHAL-KHK rejimine, baskılara ve hukuksuzluklara karşı mücadeleye devam edeceğiz.

Kahrolsun İstibdat, Yaşasın Hürriyet!

Emin KORAMAZ
TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı

- **TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Emin Koramaz, OHAL'in kalkması ve TBMM'de görüşülmeye başlayan yasal düzenlemelere ilişkin 19 Temmuz 2018 tarihinde basın açıklaması gerçekleştirdi.**

SÜREKLİLEŞTİRİLMİŞ OHAL DÜZENİNE HAYIR!

15 Temmuz Darbe girişimi sonrasında “Darbe girişiminde bulunan terör örgütünün tüm unsurlarıyla ve süratle bertaraf edilebilmesi” amacıyla 3 aylığına ilan edilen Olağanüstü Hal tam iki yıl sonra nihayet kaldırıldı.

OHAL altında geçen 2 yıllık süreç, sadece kişisel hak ve özgürlüklerin baskı altında tutulduğu, hukuksuz ve keyfi yönetim anlayışının had safhada yaşandığı değil, Anayasa'nın değiştirildiği, parlamenter demokrasinin ortadan kaldırılarak tek adam rejiminin inşa edildiği dönem oldu.

Aradan geçen 2 yıla rağmen bugün hala darbe girişiminin tam olarak aydınlatılmadığı, sorumlularının ortaya çıkartılmadığı göz önünde bulundurulduğunda, OHAL rejiminin asıl amacının tek adam rejiminin inşası olduğu gerçeğiyle yüz yüzeyiz.

Bugün itibariyle OHAL uygulamasının ortadan kalkmış olması, OHAL'i gerektiren şartların ortadan kalktığına en açık ve resmi ifadesidir. Bu duruma rağmen OHAL'i sürekli kılacak yasal düzenleme yapılmak istenmesi kabul edilemez. Anayasamıza göre "OHAL Rejimi", "neden, konu, amaç ve süre" bakımlarından sınırlandırılmış istisnai bir yönetim biçimidir. Herhangi bir nedene bağlı olmaksızın sürekli bir olağanüstü hal uygulaması söz konusu olamaz.

Siyasal rejim tümüyle değiştirilmiş, devletin idari yapılanmasını baştan aşağı Cumhurbaşkanına bağlanmış olsa da, OHAL'in sürekli kılınmak istenmesi, siyasal iktidarın hiçbir biçimde hukuka ve anayasaya bağlı kalmak istemediğinin en açık ifadesidir. Bu durum kabul edilemez.

OHAL dönemi boyunca anayasal hak ve özgürlüklere getirilen tüm sınırlandırmalar bugün itibariyle ortadan kalkmıştır. Danıştay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, kamudan ihraç edilenlere ilişkin olarak 1989 tarihinde verdiği kararda "sıkıyönetim komutanlarının istemleri üzerine işlerine son verilen memurların, diğer kamu görevlilerinin ve kamu hizmetlerinde görevli işçilerin, ilk kez kamu görevine girdikleri tarihte bu görev için yasa ve yönetmeliklerde öngörülen nitelikleri kaybetmemiş olmaları koşuluyla, işlerine son verildiği bölgede sıkıyönetim kalktıktan sonra, kurumlarınca eski görevlerine iade edilmeleri gerektiğini" tartışmaya yer bırakmayacak biçimde ortaya koymuştur.

Danıştay'ın bu kararı, Sıkıyönetim ve OHAL dönemlerinde alınan tüm kararlar için bağlayıcıdır. Bunun anlamı, OHAL döneminde alınan kararların da yürürlükten kalktığı, haksız biçimde ihraç edilen ve haklarında kamu görevinden yasaklı olmalarını gerektirecek bir ceza verilmeyen herkesin görevlerine iade edilmesi gerektiğidir. Bu durumun takipçisi olacağımızın bilinmesini isteriz.

Ülkemizin ihtiyacı olan OHAL'in süreklileştirilmesi değil, demokrasi ve özgürlüklerin sınır-

larının genişletilerek, OHAL ve KHK rejimi ile yaratılan hak kayıplarının ortadan kaldırılmasıdır. Başta milletvekilleri olmak üzere tüm sorumluları bu ihtiyaca uygun davranmaya çağırıyoruz.

Emin Koramaz
TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı

- **MÜHENDİS, MİMAR VE ŞEHİR PLANCILARININ ULUSLARARASI TOPLULUKLARINA DAYANIŞMA ÇAĞRISI (27.11.2018)**

Olağanüstü Hal kapsamında Türkiye’de işsizliğe zorlanan ve sivil ölüme maruz bırakılan mühendis, mimar ve şehir plancıları ile dayanışma çağrısında bulunuyoruz.

Meslektaşlarımız, Birliğimizin üyeleri ve yönetim kurulu üyeleri - mühendisler, mimarlar ve şehir plancıları- Türkiye hükümeti Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)’nin Olağanüstü Hal (OHAL) boyunca uyguladığı baskının hedefi olmuştur.

Bu uluslararası dayanışma çağrısının neden önemli ve acil olduğunu belirtmek isteriz. Temmuz 2016’da ilan edilen OHAL, 18 Temmuz 2018’de kaldırılmıştır. Ancak, insan haklarına yönelik çok sayıda ihlallere neden olan olağanüstü hal otoriter ve hukuka aykırı kurallarla hâlâ etkin haldedir ve siyasi iktidar, kanun hükmünde kararnamelere ek olarak yeni bir dizi yasal değişikliklerle hak ihlallerini arttırmaktadır. Bu nedenle, 18 Temmuz 2018’de OHAL kaldırılmış olsa dahi Türkiye’de insan haklarını tehdit eden hukuka aykırı koşulların devam etmesi nedeniyle toplumun endişeleri artmaktadır. Bu çağrının amacı da uluslararası toplulukları ve kamuoyunu bilgilendirerek farkındalık oluşturmak ve meslektaşlarımızla dayanışma talebinde bulunmaktır.

Olağanüstü Hal, 15 Temmuz 2016’da gerçekleşen başarısız darbe girişiminden hemen sonra, Gülen Örgütü’ne karşı mücadele etmek amacıyla ilan edilmiştir. Bilindiği gibi, OHAL sadece istisnai durumlarda ilan edilmekte ve bu yetki yalnızca tarif edilen tehlikeyle - ki bu durumda bu tehlike Gülen Örgütü olarak görülmektedir - ilişkili biçimde sınırlı olarak,

yurttaşların insan haklarını ihlal etmeden uygulanmalıdır. Fakat, 20 Temmuz 2016 ile 18 Temmuz 2018 arasında uygulanan OHAL, bu temel hukuki doktrinleri yok sayan ve sınırlarını aşan farklı bir durum ortaya çıkarmıştır. Açıktır ki, siyasi iktidar, olağanüstü halden doğru elde ettiği bu gücünü rövanşist bir biçimde toplumu baskı altında tutmak üzere kötüye kullanmıştır. 129410 kamu görevlisi - bunların yaklaşık 3000 tanesi mühendis, mimar ve şehir plancısıdır - Olağanüstü hal kapsamında çıkarılan on beş (15) farklı kanun hükmünde kararname (KHK) ile kamu görevinden çıkarılarak çalışmaları yasaklanmıştır. Ayrıca, “Barış için Akademisyenler” de kanun hükmünde kararnameler ile üniversitelerden ihraç edilmiştir. Herhangi bir yargılama süreci ve yasal mazeret olmaksızın, meslektaşlarımız uzun, belirsiz ve ağır bir cezaya maruz kalmaktadır. Bu süreçler adil yargılanma, ifade özgürlüğü, eğitim, çalışma, sağlık hizmetleri, uluslararası seyahat (hareket özgürlüğü) ve yerleşme gibi çok sayıda temel insan haklarının ihlalleriyle gerçekleşmektedir. Dolayısıyla, sivil ölüme terk edilmekteler.

Bu uygulamaların en başından beridir, Birliğimiz siyasi iktidarın bu yasadışı uygulamalarını şiddetle eleştirmekte ve reddetmektedir, ve bunlara karşı kamuoyunu bilgilendirmeyi amaçlamaktadır (*İlgili basın açıklamalarımıza resmi internet sitemiz aracılığıyla bakılabilir: <https://www.tmmob.org.tr/>*).

Derhal, tüm meslektaşlarımızın OHAL KHK'larıyla ihlal edilen tüm hakları ile birlikte görevlerine iade edilmelerini talep ediyoruz.

Türkiye’de Olağanüstü Hal kapsamında kamu görevinden çıkarılan mühendis, mimar ve şehir plancıları için destek çağrısında bulunuyoruz. Bu dayanışma, sadece mesleki ve toplumsal sorumluluğumuzu sağlamayacak; aynı zamanda eleştirel düşünme, ifade özgürlüğü ile insanları, toplumları, doğayı ve kentsel mekanı savunmaya adanan mesleki faaliyetlerimizin bağımsızlığı için sürdürdüğümüz mücadeleyi de güçlendirecektir.

Saygılarımızla,
Emin Koramaz

Türk Mühendis Mimar Odaları Birliği Yönetim Kurulu Başkanı

SOLIDARITY CALL TO INTERNATIONAL COMMUNITY OF ENGINEERS, ARCHITECTS AND CITY PLANNERS

We ask for your solidarity with engineers, architects and city planners forced to be unemployed and subjected to civic death by Turkish government during the state of emergency. Our colleagues, members and board members of the union of chambers - engineers, architects and city planners- are subject to the oppression of Turkish government by Justice and Development Party (JDP/AKP) during the state of emergency.

We would like to emphasize why this call for international solidarity is significant and urgent. State of emergency declared on July 2016, was ended on 18th July 2018. However authoritarian and unlawful rules of state of emergency that has been causing numerous violations of human rights, are still in use and the political power increases human rights violation with numerous new laws in addition to the decree-laws. Thus, even though the state of emergency ended on 18th July 2018, there is an increasing public concern about the continuation of unlawful conditions that threatens human rights in Turkey. The aim of this letter is to inform international society and call for international public awareness, and ask for solidarity with our colleagues.

State of emergency was declared in Turkey, just after the failed coup-attempt on 15th July 2016, to fight against Gülen Organisation. As it is known, the state of emergency can only be declared under exceptional circumstances and it's power should be limited in scope to deal with defined threat -in this case Gulen Organization- without violating fundamental human rights of the citizens. However, the state of emergency which was in practice in between 20th July 2016 and 18th July 2018, took a different pattern through violating fundamental laws and exceeded its intended limits. It has become obvious that political power misused its power generated from state of emergency to oppress the society in a revanchist manner. 129410 public officers - almost 3000 of them are engineers, architects and city planners- were purged and banned from public works by fifteen (15) different governmental decrees implemented during the state of emergency. Furthermore, "Academics for Peace" were also purged from the universities through decree-laws. Without

any judicial process and legitimate excuse, our colleagues are subjected to a long, uncertain and heavy punishment. These processes has been done through violating wide range of essential human rights such as right to fair trial, education, labour, healthcare, international travel and settlement. Thus, they are subjected to a civic death.

From the very beginning of these executions, our union has been severely criticizing and rejecting these unlawful implementations of the political power and it has been intending to create public awareness against them (Related public statements can be visited through our official website:<https://www.tmmob.org.tr/>).

We are asking for an immediate act for our colleagues to return to their jobs and get their basic human rights that are violated by governmental decrees of state of emergency. We ask for your solidarity for engineers, architects and city planners dismissed under the state of emergency in Turkey. This solidarity is not only for fulfilling our professional and social responsibility, but also for strengthening our efforts to struggle for critical thinking, freedom of speech, independence of our occupations dedicated to defend humans, societies, environment and urban space.

Sincerely,
Emin Koramaz
Chairman

Union of Chambers of Turkish Engineers and Architects (UCTEA)

- **Alev Şahin'in Düzce'de kent meydanında sürdürdüğü direnişine destek ziyareti yapılmıştır.**

Kanun Hükmünde Kararname ile işinden atılan Mimar Alev Şahin'e destek veren TMMOB Yöneticileri 14 Kasım 2018 tarihinde Düzce'de bir basın açıklaması yaptı.

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Emin Koramaz, II. Başkan Selçuk Uluata, Sayman Tores Dinçöz, Yönetim Kurulu üyeleri Cemalettin Küçük, Deniz Kimyon, Onur Kurulu üyesi Züber Akgöl, Mimarlar Odası Yönetim Kurulu Başkanı Eyüp Muhçu ve Çevre Mühendisleri Odası II. Başkanı Zeyneti Bayri Ünal ile Teknik görevli Eren Şahiner Alev Şahin'e destek ziyaretinde bulundu.

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Emin Koramaz, Alev Şahin'in KHK ile işinden atılmasına ilişkin burada basın açıklaması yaptı. Açıklama şöyle:

Değerli Arkadaşlar, Değerli Basın Emekçileri

550 bini üzerinde üyesiyle Türkiye'deki mühendis, mimar ve şehir plancılarının mesleki demokratik kitle örgütü konumunda bulunan TMMOB Yönetim Kurulu üyeleri olarak Mimarlar Odamızın üyesi Alev Şahin'e destek olmak için buradayız.

Biliyorsunuz Alev Şahin arkadaşımız 6 yıl boyunca çalıştığı Düzce Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nden 6 Ocak 2017 tarihinde yayınlanan 679 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile ihraç edilmişti. Alev Şahin 30 Ocak 2017 tarihinden bu yana tam 653 gündür işine geri dönme talebiyle bir direniş sürdürüyor. TMMOB olarak Alev Şahin'in bu haklı mücadelesinin ve işe geri dönme talebinin yanında olduğumuzun bilinmesini istiyoruz.

Değerli Arkadaşlar,

15 Temmuz Darbe Girişimi sonrasında darbe girişiminde bulunan Cemaat yapılanmasıyla etkin mücadele gerekçesiyle ilan edilen ve tam iki yıl devam eden Olağanüstü Hal uygulaması, toplumsal muhalefeti bastırmanın bir aracı olarak kullanıldı.

Baskı, zor ve keyfi uygulamaların hüküm sürdüğü OHAL altında geçen 2 yıl boyunca Anayasa değişikliği gerçekleştirilerek rejim değiştirildi; Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili genel seçimleri gerçekleştirildi; 35 farklı Kanun Hükmünde Kararnameyle çok sayıda yasal değişiklik yapıldı; yüzlerce kurum ve kuruluş kapatıldı ve bütün bunların yanında 135 binin üzerine kamu çalışanı sorgusuz sualsiz işlerinden atıldı.

Çeşitli illerde kamu görevlisi olarak çalışan, Oda yöneticilerimiz, şube yöneticilerimiz; il, ilçe ve işyeri temsilcilerimiz, akademide görev yapan meslek mensuplarımız ve üyelerimiz bu KHK'lar ile işlerinden ihraç edilmiştir. Tıpkı Alev Şahin gibi, hayatlarını darbecilerle, cemaatlarla, antidemokratik yapılarla mücadele ile geçiren, mesleklerini kamu yararına yürüten bu arkadaşlarımızın mesleklerinden ihraç edilmelerine karşı TMMOB olarak bugüne kadar her düzeyde mücadele ettik. Onlarla dayanışma içerisinde bulunduk.

Değerli Arkadaşlar,

Bildiğiniz gibi, OHAL rejimi, 2 yıllık uygulamanın ardından geçtiğimiz Temmuz ayında kaldırıldı. OHAL uygulamasının ortadan kalkmış olması, OHAL'i gerektiren şartların ortadan kalktığının en açık ve resmi ifadesidir. Buna rağmen, OHAL döneminde yaşanan hak gaspları ve ihraçlar telafi edilmedi. OHAL Komisyonuna yapılan 125 bin başvurunun üçte biri bile tamamlanmadı. Yarattığı mağduriyetler devam ettiği sürece, OHAL de devam ediyor demektir. Bugün yapılması gereken, OHAL kararları yerine yargı kararlarının uygulanmasıdır.

Ülkemizde 12 Eylül darbesi sonrası yaşanan ihraçlarla ilgili 1989 tarihli Danıştay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu kararında “sıkıyönetim komutanlarının istemleri üzerine işlerine son verilen memurların, diğer kamu görevlilerinin ve kamu hizmetlerinde görevli işçilerin işlerine son verildiği bölgede sıkıyönetim kalktıktan sonra, kurumlarınca eski görevlerine iade edilmeleri gerektiğini” tartışmaya yer bırakmayacak biçimde ortaya koymuştur. Danıştay'ın bu kararı, Sıkıyönetim ve OHAL dönemlerinde alınan tüm kararlar ilişkin bağlayıcıdır. Bunun anlamı, OHAL döneminde alınan kararların da yürürlükten kalktığı, hukuksuz biçimde ihraç edilen ve haklarında kamu görevinden yasaklı olmalarını gerektirecek bir ceza verilmeyen herkesin görevlerine iade edilmesi gerektiğidir. Siyasal rejim tümüyle değiştirilmiş, devletin idari yapılanmasını baştan aşağı Cumhurbaşkanına bağlanmış olsa da, OHAL'in sürekli kılınmak istenmesi ve sonuçlarının devam etmesi, siyasal iktidarın hiçbir biçimde hukuka ve anayasaya bağlı kalmak istemediğinin en açık ifadesidir. Bu durum kabul edilemez.

Değerli Arkadaşlar,

Buradan bir kez daha kamuoyuna ve yetkililere seslenmek istiyorum. Ülkemizin ihtiyacı olan OHAL'in süreklileştirilmesi değil, demokrasi ve özgürlüklerin sınırlarının genişletilerek, OHAL ve KHK rejimi ile yaratılan hak gasplarının ortadan kaldırılmasıdır. Asılsız iddialarla, idari kararlarla, kişisel hınçla, haklarında hiçbir yargı kararı olmadan ihraç edilen tüm arkadaşlarımız derhal görevlerine iade edilmeli, yaşadıkları kayıplar telafi edilmelidir.

Emeğine, alın terine ve işine sahip çıkmak için 653 gündür mücadele eden, defalarca gözaltına alınmasına rağmen yılmayan Alev Şahin arkadaşımıza destek ve dayanışma duygularımızı bir kez daha iletiyorum. Emeğin, barışın, demokrasinin ve özgürlüklerin ülkesinde yaşama mücadelemizde hepimize başarılar diliyorum.

Yaşasın örgütlü mücadelemiz, Yaşasın TMMOB!

- **TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Emin Koramaz, İstanbul Büyükşehir Belediyesi seçimlerinin iptal edilmesi sürecinde OHAL KHK'ları ile ihraç edilen kamu emekçilerini hedef alan hukuksuz ve antidemokratik uygulamaların son bulmasına ilişkin olarak 11 Mayıs 2019 tarihinde basın açıklaması gerçekleştirdi.**

“OLAĞANÜSTÜ” SEÇİM SÜRECİNDE OHAL KHK'LARI ile İHRAÇ EDİLEN EMEKÇİLERİ HEDEF ALAN HUKUKSUZLUKLAR SON BULSUN!

Hukuksuz bir biçimde OHAL Kanun Hükmünde Kararnemeleriyle kamu görevinden ihraç edilen Kamu emekçilerinin, meslektaşlarımızın sorunları güncelliğini ve yakıcılığını korumaya devam etmektedir. Olağanüstü bir halde sürmekte olan 31 Mart 2019 yerel seçimleri süreciyle beraber ihraç edilenlere yönelik hak ihlalleri artarak yeni bir boyuta ulaşmıştır. OHAL KHK'ları ile ihraç edilen ve 31 Mart 2019 seçimlerinde belediye başkanı ya da belediye meclis üyesi seçilen adaylara mazbataları verilmeyerek seçilme hakları gasp edilmiştir. KHK ile ihraç edilmiş olmanın temel siyasi hakların ihlal edilmesi ve bu çerçevede seçilme hakkının kısıtlanması asla kabul edilemez. Anayasaya aykırı bu uygulama nedeniyle seçi-

len, ancak mazbataları verilmeyen Diyarbakır ili Kayapınar, Bağlar, Yenişehir İlçeleri, Kars ili Dağpınar İlçesi, Van ili Edremit, Çaldıran, Tuşba ilçeleri, Erzurum Tekman ilçelerinde Seçilmiş Belediye Başkanlığı ve diğer il ve ilçelerdeki Meclis Üyelerinden mühendis, mimar ve şehir plancısı meslektaşlarımızın mücadelelerinde yanlarında olduğumuzu ifade etmek isteriz.

AKP'nin, İstanbul Büyükşehir Belediyesi seçimlerini yenilemek üzere sunduğu ilk itirazın içerisinde yer alan, KHK ile ihraç edilenlerin seçme haklarının olmadığı iddiası her ne kadar kabul görmemiş olsa da bu konunun öne sürülerek seçimde şaibe, şüphe olduğu iddiasının ortaya atılması demokrasi açısından ibret vericidir.

Siyasi iktidar güç kaybettiği, zayıfladığı her anda politik veya nesnel ortamı marjinalleştirerek siyasi güç devşirmek amacıyla KHK ile ihraç edilenleri ve yakınlarını konuya dahil etmektedir. AKP'nin KHK ile ihraç edilenleri hedef göstermesi, itibarsızlaştırmaya çalışması, olumsuz gördüğü her gelişmenin suçlusunu ve sorumlusunu olarak göstermesi siyasi acizlik içerisinde olduğunun göstergesidir.

Bilindiği gibi İstanbul Büyükşehir Belediyesi seçimleri için yapılan olağanüstü itiraz, hukuka aykırı, Yüksek Seçim Kurulunun kendi eski kararlarıyla dahi çelişkili bir biçimde kabul edilmiştir. Bu şaibeli karar göz önüne alındığında; yenilenecek seçim döneminde de hukuk dışılığın, antidemokratik uygulamaların devam edeceğinden ve KHK ile ihraç edilen kamu emekçilerine yönelik saldırıların artacağından kuşkuluyuz.

OHAL KHK'ları dikta rejiminin bir aracıdır, ihraç işlemleri tümüyle hukuka aykırıdır. İhraç edilenlere dönük hak ihlalleri son bulmalıdır, Anayasa mahkemesi görevini yerine getirmeli OHAL KHK'larını iptal etmeli ve ihraç edilen kamu emekçileri tüm haklarıyla beraber görevlerine iade edilmelidir.

Emin Koramaz
TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı

- **TMMOB Barış İçin Akademisyenler - AYM Kararı sonrası basın Açıklaması**

Anayasa Mahkemesi'nin Barış İçin Akademisyenler bildirisinin ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesine ilişkin kararı üzerine TMMOB Yönetim KURulu Başkanı Emin Koramaz tarafından 29 Temmuz 2019 tarihinde basın açıklaması gerçekleştirildi.

BARIŞ AKADEMİSYENLERİNE VERİLEN TÜM CEZALAR KALDIRILMALI, İHRAÇ EDİLENLER AKADEMİSYENLER DERHAL ÜNİVERSİTELERİNE GERİ DÖNDÜRÜLMELİDİR!

İnsan hak ve özgürlüklerine ilişkin davalarda en üst yargı makamı olan Anayasa Mahkemesi, 26 Temmuz 2019 tarihinde verdiği kararla, “Bu Suça Ortak Olmayacağız” bildirisine imza attıkları için haklarında hapis cezası verilen akademisyenlerin ifade özgürlüklerinin ihlal edildiğine hükmetti. Anayasa Mahkemesinin verdiği bu karar, hem barış istedikleri için büyük mağduriyetler yaşayan akademisyenler, hem de ülkemiz hukuku ve demokrasisi açısından son derece sevindiricidir.

Siyasi iktidar, en başından itibaren “Bu Suça Ortak Olmayacağız” bildirisini, eleştirel düşüncüyü akademiden dışlayarak, üniversiteleri tek adam rejimine uygun yapılar haline getirmenin bir bahanesi olarak kullanmıştır. Çatışmaların sona erdirilmesi ve barışın sağlanması talebiyle imzaladıkları ortak bildiri nedeniyle bugüne kadar çok sayıda akademisyen KHK'larla ihraç edilmiş, bir kısmının sözleşmesi yenilenmemiş, birçoğu hakkında da hapis cezası hükmü verilmişti.

Barış istediği için büyük bedeller ödeyen akademisyenlerin yaşadıkları mağduriyetler derhal giderilmelidir. Anayasa Mahkemesinin kararı, sadece ceza davalarıyla sınırlı yorumlanmamalıdır. Mahkeme bu bildiriye imza atmanın bir terör eylemi değil, ifade özgürlüğünün gereği olduğunu açık biçimde dile getirmiştir. Dolayısıyla bildiriye imza attıkları için terör örgütüyle iltisaklı kabul edilerek kamudan ihraç edilen akademisyenler de Anayasa Mahkemesi'nin bu kararıyla vakit geçirilmeksizin işlerine iade edilmelidir. Akademisyenlerin yaşadıkları tüm hak kayıpları eksiksiz biçimde tanzim edilmelidir. Değerli akademisyenlerimizin isimlerini terörle ilişkilendiren, onların toplumsal saygınlığını hedef alan, yıllardır

emek verdikleri üniversitelerinden uzaklaştırılmasına neden olan tüm sorumlular cezalandırılmalıdır.

Bizler TMMOB olarak en başından itibaren barışın ve ifade özgürlüklerinin yanında olduk, akademisyenlerimizle hayatın her alanında dayanışma içinde olduk. Bundan sonra da mahkeme ve komisyon süreçlerini takip etmeye devam edeceğiz.

Bu süreçte bilimi, eleştirel düşüncüyü, barışı ve özgürlükleri onurlu biçimde savunan tüm akademisyenlerimiz önünde saygıyla eğiliyor, onların üniversitelerine dönecekleri günü sabırsızlıkla bekliyoruz.

Emin Koramaz
TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı

- **Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu'nun görev süresinin 1 yıl daha uzatılmasına ilişkin Cumhurbaşkanlığı Kararı hakkında TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Emin Koramaz tarafından 26 Aralık 2019 tarihinde basın açıklaması yapıldı.**

OHAL İŞLEMLERİ İNCELEME KOMİSYONUNUN GÖREV SÜRESİNİN UZATILMASINI KINIYORUZ!

HUKUKSUZ BİÇİMDE İHRAÇ EDİLEN KAMU EMEKÇİLERİ İŞLERİNE İADE EDİLMELİ, HUKUKUN İŞLEYİŞİNİN ÖNÜ AÇILMALIDIR!

OHAL döneminde yayınlanan Kanun Hükmünde Kararnamelere ilişkin başvuruları değerlendirmek ve karara bağlamak üzere 23 Ocak 2017 tarihinde kurulan OHAL Komisyonu'nun çalışma süresinin, 26 Aralık 2019 tarihinde yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 1 yıl daha uzatılmasını kınıyoruz.

Görev yaptığı 3 yıl içerisinde, 126 bin 300 başvurunun henüz 98 bin 300'ünü karar bağlayan OHAL Komisyonu'nun amacı, hukuki sürecin önünü tıkamak ve etkili başvuru yollarını geciktirmektir.

OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonu'nun oluşumu ve işlevi, Türkiye'nin içinde bulunduğu hukuki garabetin en açık göstergesidir. Herhangi bir idari soruşturmaya ya da yargı kararına dayanmaksızın, keyfi bir işlemle görevlerinden ihraç edilen kişilerin hukuk önünde haklarını arama talebi, OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonu tarafından bilinçli biçimde kesilmektedir.

Geciken adalet, adalet değildir. 3 yılı aşkın zamandır haksız-hukuksuz biçimde işlerinden atılarak büyük mağduriyetler yaşamış yurttaşlarımızın yargı önüne çıkması geciktirilerek bir kez daha mağdur edilmesi kabul edilemez.

Haksızlıkların daha da büyümemesi için OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonu derhal lağvedilmelidir. Haklarında mahkeme kararı olmayan ihraçlar tüm haklarıyla birlikte derhal görevlerine iade edilmelidir. Asılsız suç isnadıyla insanları bunca yıl mağdur eden idareciler ve sorumlular hakkında yasal işlem başlatılmalıdır.

Emin Koramaz
TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı

EK 3.

TMMOB'UN OHAL DÖNEMİNDE YAPTIĞI BASIN AÇIKLAMALARI

16 Temmuz 2016 - “NE DARBE NE DİKTA, YAŞASIN BAĞIMSIZ DEMOKRATİK TÜRKİYE”

21 Temmuz 2016 - OHAL kararı üzerine “Ülkemizin 7 Haziran 2015 seçimlerinden bu yana içine çekilmeye çalışıldığı karanlık girdaptan çıkışı OHAL uygulamalarıyla değil, daha fazla demokrasi, laiklik, temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması, yargıda bağımsızlığın sağlanması, evrensel hukuk ve adaletin tesisıyla mümkündür.”

23 Temmuz 2016 tarihinde darbe girişimi ve OHAL ilanı ile ilgili bir basın toplantısı - DİSK, KESK, TMMOB, TTB'nin de aralarında yer aldığı emek-demokrasi örgütleri, siyasi partiler

26 Temmuz 2016 - DİSK, KESK, TMMOB ve TTB, olarak OHAL/KHK rejimine karşı, geleceğimizi ipotek altına almaya çalışan bu adaletsiz düzene karşı mücadeleyi yükselteceğiz

8 Ağustos 2016 - DİSK, KESK, TMMOB ve TTB, Cumhuriyet Halk Partisi'ni ziyaret ederek Kemal Kılıçdaroğlu ile görüştü.

11 Ağustos 2016 -DİSK, KESK, TMMOB ve TTB'nin öncülüğünde bir araya gelen emek ve demokrasi güçleri, faşizme, darbelere ve OHAL'e karşı umudu, dayanışmayı ve müca-

deleyi büyütmek için basın toplantısı yaptı.

16 Ağustos 2016 – Basın açıklaması - kamu kurumlarında başlatılan soruşturmaların, görevden almaların, bu yapılarla ilgisi olmayan demokrat kesimlere de yönelmesi üzerine, olayın bir “cadı avı”na dönüştüğü dile getirildi.

11 Eylül 2016 - DİSK, KESK, TMMOB ve TTB; açığa alınan, ihraç edilen kamu emekçileri ile ilgili basın açıklaması

27 Eylül 2016 - TMMOB İstanbul İKK, KESK İstanbul Şubeler Platformu ve İstanbul Tabip Odası, basın açıklaması.

28 Eylül 2016 - “Kocaeli Dayanışma Akademisi” açılışına katılım

30 Eylül 2016 - TMMOB basın açıklaması – MGK’da gündeme gelen OHAL süresinin uzatılması hk.

Çıkarılan KHK ile statüleri değiştirilerek, iş güvenceleri ortadan kaldıran ÖYP kapsamında çalışan araştırma görevlileri Ankara’da TMMOB’un de katılımıyla bir basın açıklaması düzenledi.

1 Ekim 2016 - Ankara Tabip Odası Yönetim Kurulu üyesi Dr. Benan Koyuncu’nun KHK’lar kapsamında görevden uzaklaştırılmasına ilişkin basın açıklaması

1 Ekim 2016 - DİSK, KESK, TMMOB ve TTB İstanbul bileşenleriyle basın açıklaması

4 Kasım 2016 - TMMOB İstanbul İKK, OHAL kapsamında 29 Ekim’de çıkarılan KHK ile aralarında TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası İstanbul Şube Yönetim Kurulu Üyesi Yrd. Doç. Dr. Savaş Karabulut’un da olduğu birçok akademisyenin üniversiteden ihraç edilmesine ilişkin basın açıklaması

17 Kasım 2016 - TMMOB Ankara İKK, Maden Mühendisleri Odası Denetleme Kurulu Üyesi M. Erşat Akyazılı'nın 675 sayılı KHK ile memuriyetten ihraç edilmesi üzerine basın toplantısı düzenledi.

22 Kasım 2016 - Ankara İKK, 675 Sayılı KHK ile kamu görevinden ihraç edilen MMO üyesi Özden Kaya'yla dayanışma için basın toplantısı düzenledi.

23 Kasım 2016 - tarihinde Diyarbakır İKK ve Batman İKK temsilcileriyle ihraçlara dair ortak toplantı

28 Kasım 2016 - "Sivil Darbe Uygulamalarından Vazgeçin! KHK'lar İle İşten Atılmalara Son Verin!" basın açıklaması

28 Kasım 2016 - TMMOB İstanbul İKK, TMMOB Yönetim Kurulu Üyeliği ve 40. Dönem Yönetim Kurulu II. Başkanlığı görevlerinde bulunmuş, Nail Güler'in 677 sayılı KHK ile görevinden ihraç edilmesine ilişkin olarak basın açıklaması

30 Kasım 2016 - TMMOB Denizli İKK ve KESK Denizli Şubeler Platformu, TMMOB Denizli İKK Sekreterliği görevi yapan ve Makina Mühendisleri Odası Denizli Şube Yönetim Kurulu Sekreterliğini yürüten Mehmet Sarıca'nın belediyedeki görevinden açığa alınması ve kamudaki görevden almaları ilgili olarak basın açıklaması

KESK'in 21 Aralık 2016 - İstanbul Kadıköy'den 'İşimi, ekmeğimi geri istiyorum' şiarı ile başlattığı emekçi yürüyüşü dördüncü gününde Ankara'ya ulaştı. Yürüyüş kolunu Ankara'da TMMOB'un de aralarında bulunduğu emek meslek örgütleri, demokratik kitle örgütleri karşıladı.

30 Aralık 2016 - TMMOB İstanbul İKK, İstanbul İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'nde görevli TMMOB üyelerinin açığa alınmasına ilişkin basın açıklaması

5 Ocak 2017 - TMMOB ve KESK, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın Tarım İl Müdür-

lüklerinde açığa alma uygulamalarını protesto etmek amacıyla basın açıklaması

6 Ocak 2017 - Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın hukuksuz bir biçimde görevden aldığı kamu emekçilerinin haklarını savunmak için; TMMOB, Ziraat Mühendisleri Odası, Tarım Orkam-Sen ve Ziraatçılar Derneği yöneticileri TBMM'de basın açıklaması

DİSK, KESK, TMMOB ve TTB heyeti, hukuksuz ihraçlara ve CHP tarafından kurulan OHAL komisyonuna ilişkin olarak CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu ile görüşme

12 Ocak 2017 - TMMOB – Akademinin ve TMMOB'un üzerindeki baskılar son bulsun! Deniz Kimyon görevine iade edilsin!

9 Şubat 2017 - TMMOB İstanbul İKK, OHAL kapsamında KHK'larla görevlerinden ihraç edilenlere ilişkin basın açıklaması

17 Temmuz 2017 - 692 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 300'ün üzerinde meslek mensubunun ve 7000'in üzerinde kamu çalışanının ihraç edilmesine ilişkin basın açıklaması

3 Ağustos 2017 - TMMOB Heyeti tarafından, tarihinde MMO Diyarbakır Şubesinde KHK'larla ihraç edilen Mühendis, Mimar, Şehir Plancılarına ilişkin bir basın toplantısı

4 Ağustos 2017 - TMMOB İstanbul İKK, FMO İstanbul Şube Yönetim Kurulu Başkanı Alper Mertoğlu'nun işten çıkarılmasına ilişkin basın açıklaması

25 Aralık 2017 - 695 ve 696 sayılı KHK'lar hakkında basın açıklaması

3 Kasım 2017 - TMMOB, DİSK, KESK ve TTB tarafından başlatılan "OHAL Değil, Demokrasi İstiyoruz" kampanyası,

28 Aralık 2017 - TMMOB İstanbul İKK KHK ile ihraç edilen Özcan Doğan ve Hüseyin Mer-

can hk. Basın açıklaması

18 Mayıs 2018 - OHAL KHK'larıyla haksız biçimde kamudan ihraç edilen mühendis ve mimarların yapı denetim yetkilerinin de iptal edilmesi hakkında basın açıklaması

9 Temmuz 2018 - OHAL-KHK REJİMİNE, ÜNİVERSİTELERE YÖNELİK SALDIRILARA, BASKILARA VE HUKUKSUZLUKLARA KARŞI MÜCADELEYE DEVAM EDECEĞİZ!" başlıklı basın açıklaması

19 Temmuz 2018 - OHAL'in kalkması ve TBMM'de görüşülmeye başlayan yasal düzenlemelere ilişkin "SÜREKLİLEŞTİRİLMİŞ OHAL DÜZENİNE HAYIR!" başlıklı basın açıklaması

Ekim 2018 - KHK ile ihraç üyelerimizin sorunlarının tespiti ve bilgi paylaşımı amacıyla Anket-Bilgilendirme formu hazırlanarak odalara iletildi

14 Kasım 2018 - KHK ile işinden atılan Mimar Alev Şahin'e destek ziyaretinde bulunularak Düzce'de bir basın açıklaması

27 Kasım 2018 - MÜHENDİS, MİMAR VE ŞEHİR PLANCILARININ ULUSLARARASI TOPLULUKLARINA OHAL ve KHK'lar ile ilgili dayanışma çağrısında bulunuldu.











Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği

Selânik Cad. No:19/1 Yenişehir 06650 ANKARA

Tel: (312) 418 12 75 • Faks: (312) 417 48 24

www.tmmob.org.tr • tmmob@tmmob.org.tr

facebook.com/tmmob1954

twitter.com/TMMOB1954